

veiligheid van de staat
sûreté de l'état

Intelligence report

— 2023

VEILIGHEID VAN DE STAAT

.be

D/2023/7951/FR-NL/1303

Verantwoordelijke uitgever: Francisca BOSTYN

Koning Albert II-laan, 6 - 1000 Brussel

INHOUDSTAFEL

4	VOORWOORD VAN DE ADMINISTRATEUR-GENERAAL A.I.	
	- Wie niet verandert, dreigt irrelevant te worden.....	4-5
6	INLEIDING	
	- Door Paul VAN TIGCHELT, Vice-eersteminister en minister van Justitie en de Noordzee Een sterke VSSE is geen luxe maar een noodzaak	6-7
8	DEEL 1 : BELGIË EN DE VSSE IN EEN VERANDERENDE WERELD	8
	- De jihadistische dreiging neemt toe en diversificeert.....	9-12
	- Spionage en inmenging: een fenomeen met veel gezichten	13-15
	- Desinformatie en de verkiezingen van 2024: wat doet de VSSE (niet)?	16-17
	- Accelerationisme en online-gemeenschap vuren rechts-extremisme aan	18-19
	- De paradox van het links-extremisme	20
	- Proliferatie in tijden van disruptieve technologieën.....	21
	- De rol van de VSSE in de strijd tegen de georganiseerde misdaad	22
23	DEEL 2: DE ACTIVITEITEN VAN DE VSSE IN EEN VERANDERENDE WERELD	23
	- De VSSE bouwt haar internationaal netwerk verder uit	24-25
	- De VSSE trekt aan de kar van de Europese samenwerking.....	25
	- 'Ambassadeurs' van de VSSE werken aan een groter veiligheidsbewustzijn.....	26
	- De VSSE en de ADIV bundelen hun krachten	27
	- Snel evoluerende dreigingen leiden tot meer bijzondere inlichtingenmethoden	28
	- Gezamenlijke schaduwploegen voor de VSSE en de ADIV	29
	- Veiligheidsverificaties blijven in de lift zitten	30
	- De VSSE neemt het voortouw bij onderzoek buitenlandse investeringen	31
32	DEEL 3: DE VSSE: EEN DIENST IN VERANDERING	32
	- Een nieuw onderzoeksmodel in de strijd tegen 'infobesitas'	33
	- Op een zucht van 1.000 medewerkers in 2024	34
	- Een eengemaakt statuut voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten vanaf 2025	35
	- De VSSE declassificeert haar rijke historische archieven	36-37
	- De VSSE waakt voortaan over geclassificeerde informatie in België.....	38

Francisca BOSTYN
Administrateur-generaal a.i.

VOORWOORD

WIE NIET VERANDERT, DREIGT IRRELEVANT TE WORDEN

De wereld verandert in sneltempo. Het werk van een inlichtingendienst kan niet anders dan volgen.

Minder dan tien jaar geleden had de Veiligheid van de Staat (VSSE) één prioriteit die boven alle andere uittorende: de dreiging van het jihadistisch geïnspireerde terrorisme.

In 2023 ziet dat plaatje er totaal anders uit. Een jaar na de Russische inval in Oekraïne is het voor iedereen duidelijk dat we in een Koude Oorlog 2.0 verzeild zijn geraakt. De massale uitwijzing van Russische inlichtingsofficieren sinds de start van de oorlog heeft de Russische slagkracht in Europa weliswaar ernstig verzwakt, maar dat heeft Rusland er meteen ook toe aangezet om zijn werking in Europa op een andere leest te schoeien door onder meer te werken met informele agenten die geen officiële banden hebben met de inlichtingendiensten. Dat stelt de Europese inlichtingendiensten voor alweer nieuwe uitdagingen. Kortom, spionage en contraspionage zijn weer helemaal terug van nooit helemaal weg geweest. Rusland is daarvan slechts de meest zichtbare component. Naast statelijke actoren zoals Rusland en China die in België voet aan de grond proberen te krijgen en verdeeldheid trachten te zaaien door onder meer desinformatie te verspreiden, hebben we ook te maken met inmenging van landen die ons niet per se vijandig gezind zijn, maar die tegelijk clandestiene inlichtingenactiviteiten in ons land ontplooiën om hun eigen belangen te behartigen. Het lopend gerechtelijk onderzoek naar mogelijke inmenging in het Europees Parlement is hier een voorbeeld van.

Intussen is de terreurdreiging helemaal niet verdwenen. De aanslag op twee Zweedse voetbalsupporters op 16 oktober 2023 was op dat vlak een pijnlijke *reminder*. Al was 16 oktober jammer genoeg geen alleenstaand geval. Onze dienst stelt vast dat we sinds een tweetal jaar weer méér dreigingsdossiers behandelen. Op het vlak van jihadistisch geïnspireerd terrorisme is er sprake van

een echte trendbreuk. Centraal aangestuurde organisaties hebben plaats gemaakt voor *lone actors* en los-vaste netwerken op gesloten chatkanalen waarvan de leden elkaar opjutten en tot actie aanzetten. Waarbij sommigen louter *keyboard warriors* met een grote mond blijken te zijn en anderen het maar al te ernstig menen.

Determineren op welke *keyboard-warrior* we capaciteit inzetten en op welke niet is daarom in toenemende mate een bijzonder delicate evenwichtsoefening. Elke beslissing kan potentieel erg verregaande gevolgen hebben.

Tegelijk wordt de VSSE op datzelfde moment ook geconfronteerd met andere uitdagingen. De Russische inval in Oekraïne was een waarschuwing voor wat er kan gebeuren als België te afhankelijk wordt van wispelturige buitenlandse actoren. Dat is één van de redenen waarom we nu ook meewerken aan de screening van buitenlandse directe investeringen in kritieke sectoren.

Ook de strijd tegen bepaalde uitwassen van de georganiseerde criminaliteit die steeds harder knaagt aan onze maatschappelijke structuren is een nieuwe uitdaging voor onze dienst. Dit alles speelt zich af in een alsmaar meer geïnterconnecteerde wereld. Er wordt binnen de VSSE haast geen inlichtingenonderzoek meer gevoerd zonder dat er puzzelstukjes afkomstig zijn van andere diensten en - steeds vaker - ook van buitenlandse diensten. Dit vertaalt zich in steeds meer inkomende berichten van buitenlandse partners. Fenomenen als extremisme, terrorisme, spionage en inmenging kan een land niet alleen de baas. Dat is waarom de VSSE gestaag haar internationaal netwerk versterkt en investeert in haar rol als inlichtingendienst van het gastland van de Europese Unie en de NAVO. De VSSE investeert in verbindingsofficieren bij deze multilaterale instellingen en in het buitenland in samenwerking met partners zoals onze collega's van de Algemene Dienst Inlichting en Veiligheid (ADIV) of de FOD Buitenlandse Zaken.

Om al deze oude en nieuwe uitdagingen de baas te kunnen moet ook een inlichtingendienst veranderen. Zeven jaar geleden omschreef mijn voorganger Jaak Raes de VSSE nog als 'de lilliputter van Europa'. De jongste jaren werd onze dienst massaal versterkt. De VSSE telde op

31 december 2023, 908 medewerkers. In het voorjaar van 2024 ronden we de kaap van de 1.000. Dat is een hele uitdaging. Op dit ogenblik zijn één op vier collega's nog in hun stageperiode.

Tegelijk neemt de informatiestroom alleen maar toe. Vijftien jaar geleden was een adresboekje nog een onverhoopte schat aan informatie. Een enkele telefoon die wordt uitgelezen bevat nu een veelvoud aan gegevens. Ook de informatie-uitwisseling met onze nationale en internationale partners neemt jaar na jaar toe.

Om die informatiestroom te beheersen en alle binnenkomende puzzelstukjes objectief, tijdig en accuraat te behandelen hebben we een nieuw onderzoeksmodel ingevoerd. Een onderzoeksmodel dat procedures harmoniseert, uitgaat van gespecialiseerde functies en toelaat om de belangrijkste onderzoeken op basis van objectiveerbare criteria te prioriteren. Tegelijk met dit nieuwe onderzoeksmodel werd ook een nieuwe IT-omgeving uitgerold. Een nieuwe IT-omgeving die moet toelaten om meer informatie uit verschillende bronnen aan elkaar te linken en die is aangepast aan het nieuwe onderzoeksmodel. Zoals alle grote IT-projecten loopt niet alles meteen van een leien dakje. Veranderen is een moeizaam proces.

En toch. En toch moet het. Als een inlichtingendienst niet verandert, dan is er op termijn één zekerheid. En dat is dat een inlichtingendienst zijn relevantie voor de samenleving verliest.

Tot slot wil ik een woord van dank richten tot al de medewerkers van de VSSE. Voor elk van die bijna duizend mensen die dag na dag uit het licht van de schijnwerpers werken om België en zijn burgers te beschermen. In dit rapport vangt u een zeldzame glimp op van hun werk. Het is soms veeleisend werk. Dat deze dienst het afgelopen jaar belangrijke transformaties heeft ondergaan, maakt het werk er zeker niet eenvoudiger op. Dat al de medewerkers van de VSSE soms in moeilijke omstandigheden het beste van zichzelf blijven geven om onvermoeibaar hun essentiële opdrachten te blijven vervullen, verdient ons respect. ■

Francisca Bostyn

EEN STERKE VSSE IS GEEN LUXE MAAR EEN NOODZAAK

De Veiligheid van de Staat (VSSE) is een dienst die ik tijdens mijn loopbaan goed heb leren kennen. Ik werd aangesteld als directeur van het Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse (OCAD) in 2016, tijdens de meest woelige periode sinds decennia voor onze veiligheidsdiensten.

Ik heb in de VSSE steeds een betrouwbare partner gevonden. Een dienst met professionele, gedreven mensen, die een gezicht gaven aan de mythe van de geheime dienst. Een dienst die meer en meer uit de schaduw treedt.

Met administrateur-generaal Jaak Raes zat ik schouder aan schouder tijdens de hoorzittingen voor de parlementaire onderzoekscommissie, die geleid hebben tot de belangrijke aanbevelingen die we, ook vandaag nog, als leidraad zien in de organisatie van ons veiligheidslandschap. Samen met Francisca Bostyn en Pascal Pétry pakken we de dreigingen tegen onze nationale veiligheid aan.

Het paradigma van de informatiehuishouding is na de aanslagen verschoven van geheimhouding naar het delen van informatie. Alle actoren in de veiligheidsketen hebben met de aanslagen moeten ondervinden dat informatie moet stromen. De puzzelstukken moeten samengelegd worden om tot een goed dreigingsbeeld te komen. Enkel op die manier kunnen we gevaarlijke radicalisering vroeg detecteren en opvolgen. Enkel zo kunnen we tijdig ingrijpen of waar mogelijk mensen preventief in een hulpverlenend traject krijgen.

Ondertussen zijn we 8 jaar verder en zien we de samenleving verder veranderen. En dus ook de veiligheidsbehoeften. De maatschappij raakt steeds verder geïnterconnecteerd en vloeit naadloos

over van online naar offline en weer terug. De coronacrisis heeft dit proces nog versneld. De technologische evolutie en de manier waarop de burgers de technologie gebruiken maken dat de samenleving nog ongrijpbaarder is geworden. Vloeibaar, als het ware.

De huidige Zeitgeist, met de gekende geopolitieke uitdagingen, wordt vertaald in polariserende retoriek die ons democratisch bestel onder druk zet. Sociale media verenigen het debat verder en de algoritmes versnellen de brand, al dan niet aangestuurd door informatiecampagnes door *third state actors* die onze eenheid willen verzwakken.

Het klassieke dreigingsbeeld van ideologisch extremisme wordt diffuser. *Single issue*-extremisten, *anti-establishment* denkers, *doomsday preppers* die het einde van de wereld vrezen en een wapenarsenaal aanleggen,... We zien het tegenwoordig allemaal. De oorlogen in Oekraïne en de Palestijnse gebieden - conflicten in onze achtertuin - zorgen voor meer onzekerheid en zijn potentiële triggerevents voor een nieuwe golf van *foreign fighters* of aanslagen op ons grondgebied.

Ook de georganiseerde misdaad heeft dezer dagen een impact op de nationale veiligheid, met granaataanslagen in Antwerpen, afrekeningen in onze straten, tot de ontvoeringspoging op mijn voorganger toe. Wanneer dergelijke actoren zich tot doel stellen de staat te destabiliseren met narcoterrorisme, dan wordt de VSSE ook betrokken in het bestrijden ervan.

Daarnaast dwingen systemische uitdagingen uit landen als Rusland en China ons om na te denken over de veiligheidsimpact van economische samenwerking en in sommige gevallen zelfs de vrije markt. En ook onze besluitvormingsprocessen zijn doelwit van beïnvloeding door een waaier aan buitenlandse mogelijkheden. Onze positie als hoofdstad van Europa en de aanwezigheid van de NAVO maken het belang des te groter.

De VSSE heeft de wettelijke opdracht om te zorgen voor het voortbestaan van de democratische en grondwettelijke orde. Geen kleine verantwoordelijkheid. Om deze belangrijke taak mogelijk te maken heeft de regering veel aandacht voor deze dienst, en ook (eindelijk) de nodige middelen vrijgemaakt. Het personeel groeit naar 1000 medewerkers, een nieuw hoofdkwartier is aangekocht en de wet werd gewijzigd om de dienst meer bevoegdheden te geven. De regering werkt ook nog hard aan een eengemaakt statuut voor de VSSE, de militaire inlichtingendienst en het OCAD. Aanzienlijke inspanningen voor een dienst die dat verdient, voor een samenleving die dat nodig heeft, voor een belangrijke schakel in de democratie.

Maar omdat de nood aan het delen van informatie alleen maar toeneemt, moeten we ook meer rekening houden met terechte privacyvragen. GDPR, en de omzetting naar onze wetgeving, beschrijft duidelijke regels voor de bescherming en deling van informatie. Ook wij moeten ons hieraan aanpassen. De gegevens waarover de VSSE beschikt zijn immers uitermate gevoelig.

De toegenomen aandacht voor privacy heeft ook een enorme invloed op de manier waarop privé-actoren met informatie omgaan. Net dit maakt de opdracht van de VSSE weer wat uitdagender. Massa's informatie, die voorheen gewoon van het internet te halen viel, wordt vandaag goed afgeschermd, is vluchtiger dan ooit, en dwingt ons tot constante ontwikkeling en het aanboren van nieuwe bronnen en datastromen. Encryptie verhoogt de complexiteit verder.

Net daarom zijn het nieuwe onderzoeksmodel en de digitale transformatie van de VSSE zo belangrijk. De IT hervorming is de unieke kans voor de VSSE om de grote volumes informatie die uit deze vloeibare samenleving komen, te ontsluiten. In samenspraak met mijn kabinet heeft de VSSE een plan van aanpak uitgewerkt om de moeilijkheden, die bij de implementatie van deze hervorming naar boven gekomen zijn, weg te kunnen werken. Ik besef ten volle dat dit een bijkomende inspanning vraagt van de medewerkers, die met de uitdagingen die hierboven beschreven worden reeds de handen vol hebben. Maar ik reken erop dat dit lukt. Een moderne samenleving heeft immers nood aan een moderne inlichtingendienst. De VSSE kan niet achterwege blijven hierin. Een sterke VSSE is geen luxe, maar een noodzaak. Voor de weerbaarheid van onze democratische rechtsstaat.

Ik besluit dan ook graag met een woord van dank, gericht aan de mensen in de schaduw. Mijn dank aan de mensen van de VSSE, aan de partners van de VSSE, die bijdragen aan de inlichtingenwerking en de veiligheidsonderzoeken. Zij zijn de mensen achter de cijfers van de inlichtingenmethodes, achter de informatierapporten, achter de geheimen. Zij zijn degenen die onze democratie beschermen.

Paul VAN TIGCHELT
Vice-eersteminister
en minister van Justitie en de Noordzee

DEEL 1

BELGIË EN DE VSSE IN EEN VERANDERENDE WERELD

DE JIHADISTISCHE DREIGING NEEMT TOE EN DIVERSIFIEERT

Het aantal dossiers over terroristische dreigingen zit al enige tijd opnieuw in de lift en dat fenomeen is in 2023 nog meer uitgesproken. Er is op dat vlak sprake van een verschuiving. De actoren zijn soms eenlingen of handelen binnen de context van los-vaste online netwerken op chatkanalen zoals Telegram. Ook de origine van de actoren diversifieert met een toename van mensen met wortels in Centraal-Azië. Kortom, de terreurdreiging leeft weer op in een andere gedaante.

In termen van aantal dreigingsmeldingen en dossiers is de jihadistische dreiging nog altijd de belangrijkste in België. Ondanks het feit dat de Islamitische Staat (IS) in Syrië en Irak geen effectief grondgebied meer controleert en sinds 2017 niet langer de capaciteit lijkt te hebben om aanslagen in Europa aan te sturen, blijft de organisatie er actief. Ze vormt nog steeds een belangrijke inspiratiebron voor personen betrokken bij terroristische activiteiten. De aanwezigheid van Belgische *foreign terrorist fighters* (FTF's) in het jihadistisch conflictgebied maakt dat de focus van de VSSE op deze problematiek niet kan afnemen. Er zijn nu ook signalen dat een groepering als de Islamitische Staat

in de Khorasan Provincie (ISKP) er niet alleen in slaagt om zich op te werpen als nieuwe inspiratiebron voor jihadisten maar ook over capaciteiten beschikt om terroristen aan te sturen. Deze historische Khorasan Provincie is gelegen in de Centraal-Aziatische regio rond Iran, Afghanistan, Pakistan, Tadzjikistan, Oezbekistan en Turkmenistan.

De relatieve populariteit van ISKP en de vaststelling dat nu ook individuen uit de Centraal-Aziatische gemeenschap in een aantal van de dreigingsdossiers een centrale rol opnemen, maakt het dreigingsbeeld diffuser en de detectie moeilijker.

► TRENDBREUK

Sinds enige tijd is er opnieuw een stijging vast te stellen in het aantal dossiers gelinkt aan het jihadistisch geïnspireerd terrorisme. Sinds midden 2023 is die trend nog meer uitgesproken. Verschillende recente internationale politieke evoluties hebben terroristische groeperingen zoals IS en Al Qaeda in de kaart gespeeld. Het afbrokelen van de staatsmacht in Afghanistan en in de Sahel creëerde de mogelijkheid voor IS en Al Qaeda om hun invloedssfeer er uit te breiden. De instabiliteit in deze regio's kan met andere woorden een vacuüm creëren waardoor terroristische groeperingen de mogelijkheid krijgen om zich opnieuw te ontwikkelen.

De plotse escalatie van het conflict tussen Israël en Hamas na 7 oktober brengt bovendien ook het risico met zich mee dat individuen van jihadistisch-salafistische strekking bereid zouden kunnen zijn om tot actie over te gaan. Daarnaast is het mogelijk dat terroristische groeperingen zoals IS

en Al Qaeda de heropleving van het Israëlisch-Palestijns conflict zullen uitbuiten om in Europa nieuwe terreurdaden uit te lokken en nieuwe leden te rekruteren.

Ook andere evenementen, zoals de Koranverbrandingen in Zweden kunnen een trigger zijn voor terroristisch geweld. De moord op twee Zweedse voetbalsupporters in België op 16 oktober 2023 is daar een betreuenswaardig voorbeeld van.

► ONLINE DREIGINGSDOSSIERS

Het radicaliseringsproces is het jongste decennium grondig gewijzigd. Waar radicalisering in het verleden nog regelmatig fysiek gebeurde op straat of via bekenden (denk aan het systeem van de streedawa's van *Sharia for Belgium*) zijn er vandaag in veel gevallen geen tussenpersonen meer om toegang te krijgen tot extremistisch materiaal. Online is er vrije toegang tot pamfletten en manifesten van allerlei terroristische groeperingen. Personen kunnen vandaag op hun eentje radicaliseren door de online toegang tot extremistisch materiaal en ook door contacten met gelijkgestemden die online zeer gemakkelijk te leggen zijn.

In toenemende mate gaat het om kleine (online) netwerken van contacten met een steeds vaker internationaal karakter. Tijdens de COVID-19-periode behandelde de VSSE voornamelijk dossiers van (soms minderjarige) personen die individueel of in heel kleine groepjes radicaliseerden. In dat laatste geval gebeurde dat vooral via online gespreksapplicaties zoals Telegram. Binnen hun online netwerk van gelijkgezinden brainstormden ze over mogelijke acties en doelwitten. In recente gevallen hebben die netwerken vaak een internationaal karakter aangenomen met leden afkomstig uit verschillende landen.

► DE VSSE IS WAAKZAAM VOOR GEVOLGEN VAN DE OORLOG IN GAZA VOOR BELGIË

De heropleving van het Israëlisch-Palestijns conflict laat de gemoederen ook in België niet onberoerd. De VSSE houdt de reacties binnen extremistische milieus op de oorlog in Gaza in België nauwlettend in de gaten. Het is immers mogelijk dat de gebeurtenissen in Gaza extremisten zouden aanzetten tot het gebruik van geweld. Met name IS en Al Qaeda roepen met zoveel woorden op tot aanslagen tegen Israëlische, Joodse en Amerikaanse doelwitten in de Verenigde Staten en Europa. De VSSE schat dat de belangrijkste terroristische dreiging voor België in deze context komt van individuen van jihadistische-salafistische strekking die alleen handelen.

Bij het monitoren van de reacties op het conflict in Gaza stelt de VSSE heel wat steunbetuigingen voor de Palestijnse zaak vast in extremistische milieus, maar naar verhouding weinig rechtstreekse oproepen tot geweld.

► POTENTIËLE VERTREKKERS

Daarnaast is de VSSE alert voor potentiële vertrekkers die naar Gaza en/of de Westbank zouden willen afreizen om mee te strijden. De blokkade van Gaza maakt het op dit ogenblik evenwel quasi onmogelijk om het strijdtoneel te vervoegen. De VSSE verricht ook screenings van mensen met banden met ons land die uit de Gazastrook naar België geëvacueerd worden.

► VOORMALIGE TERRO-GEDETINEERDEN BELANGRIJK AANDACHTSPUNT VOOR DE VSSE

Sinds 2018 hebben 239 terro-gedetineerden de gevangenis verlaten. De meerderheid hield zich aan hun voorwaarden en het kader waarin ze werden opgevolgd, bleek voldoende.

Niettemin blijven ex-gedetineerden met een radicaal profiel een aandachtspunt. Op 10/11/2022 viel de geradicaliseerde ex-gedetineerde MAHI Yassine twee politieagenten aan te Brussel, hij doodde één van hen en verwondde de andere.

In andere Europese landen ervaren ze dezelfde problematiek zoals blijkt uit de recentste terroristische aanslag in Frankrijk van 02/12/2023. De dader was een geradicaliseerde 26-jarige Fransman van Iraanse afkomst en een ex-gedetineerde. In 2016 werd hij veroordeeld tot 5 jaar gevangenisstraf voor deelname aan een criminele organisatie met het oog op de voorbereiding van een terroristische daad. Hij werd in maart 2020 vrijgelaten na vier jaar detentie.

Uit de bovenstaande voorbeelden blijkt dat een consequente opvolging van geradicaliseerde ex-gedetineerden, en niet alleen terro-gedetineerden, noodzakelijk is. Het is essentieel dat we kunnen bepalen welke ex-gedetineerden de sprong maken van extremistische overtuigingen naar het plegen van geweld in naam van deze overtuigingen. Om die reden legt de VSSE in haar werking een focus op geradicaliseerde gedetineerden en gedetineerden veroordeeld voor terrorisme die het einde van hun straf naderen. De VSSE bekijkt geval per geval of er een dreiging uitgaat van deze gedetineerden naar hun strafeinde toe. De gevangenis worden nog steeds beschouwd als een belangrijk actiedomein in het kader van de gemeenschappelijke strategie tegen extremisme en terrorisme. Op arrondissementeel niveau worden de dossiers van *foreign terrorist fighters*, potentiële gewelddadige extremisten en terro-veroordeelden besproken door de zogenaamde *local task forces (LTF's)* waarin de verschillende veiligheidsactoren aanwezig zijn.

Deze online netwerken detecteren is alles behalve eenvoudig, al was het maar omdat er miljoenen chatrooms bestaan die zijn afgesloten voor de buitenwereld. Optreden ten aanzien van dergelijke online contactnetwerken is al evenmin eenvoudig. Enerzijds omdat tussenkomen bij één protagonist niet impliceert dat de andere betrokkenen hun acties niet zullen voortzetten, anderzijds omdat een aanhouding van één protagonist ook een trigger effect kan hebben bij de andere leden van het netwerk.

Hoewel in sommige dossiers werd vastgesteld dat er enkel sprake was van online grootspraak, door zogenaamde *keyboard warriors*, werden ook verschillende dreigingsdossiers behandeld waarbij de protagonisten voorbereidende acties ondernamen om tot geweld over te gaan. Het onderscheid maken tussen de dossiers van waaruit een reële dreiging uitgaat en de dossiers waar dat niet het geval is, blijft voor een inlichtingendienst een zeer moeilijke oefening.

► MINDERJARIGEN

De VSSE heeft in het afgelopen jaar meerdere dossiers van geradicaliseerde minderjarigen doorspeeld aan de politiediensten en het parket. In sommige gevallen ging het om minderjarigen die achter hun scherm haat en geweld predikten met radicale standpunten, in andere gevallen om jongeren die zelf dreigden met geweld. Het tijdig detecteren en tijdig voorkomen dat deze beïnvloedbare en impulsieve jongeren overgaan tot geweld wordt de komende jaren een ernstige uitdaging voor de VSSE en de andere actoren van de veiligheidsketen ■

Generated by ai

SPIONAGE EN INMENGING: EEN FENOMEEN MET VEEL GEZICHTEN

België wordt gemeenzaam wel eens de spionnenhoofdstad van Europa genoemd. Ons land is inderdaad een aantrekkingspool als *host nation* voor de EU en de NAVO. Om de eigen, nationale belangen te verdedigen, maar ook om de reputatie van België als gastland en onze eigen internationale relaties te beschermen, is het dus van belang dat de VSSE de nodige aandacht besteedt aan het vermijden, opsporen en verstoren van spionage- en inmengingspogingen.

Dat België een hele reeks internationale instellingen huisvest, met de EU en NAVO als opvallendsten, wekt uiteraard de belangstelling op van een hele reeks inlichtingendiensten die op zoek gaan naar strategische en niet-publiek toegankelijke informatie, maar die ook pogingen ondernemen om bepaalde besluitvormingsprocessen in hun voordeel te manipuleren.

Recente gebeurtenissen hebben aangetoond dat we voor spionage en inmenging verder moeten durven kijken dan enkel naar de *usual suspects*. In haar benadering van het fenomeen maakt de VSSE daarom een onderscheid tussen systemische en non-systemische actoren. Systemische actoren zijn landen die fundamenteel gekant zijn tegen de basisprincipes

waarop onze westerse samenlevingen gebouwd zijn, namelijk een democratisch politiek systeem met scheiding der machten, vrije en eerlijke verkiezingen, en grondwettelijke bescherming van basisrechten en -vrijheden. Systemische actoren beschouwen deze principes als onverzoenlijk met hun eigen systemen, omdat ze deze als schadelijk beschouwen voor hun eigen geopolitieke belangen en voor de machtspositie en het eigenbelang van hun eigen politieke elites. Hun bedoeling is dan ook om de democratische landen zoveel mogelijk te verzwakken, onder andere door tweedracht te zaaien, zowel tussen deze landen onderling, als binnen deze landen zelf.

Niet-systemische actoren daarentegen zijn landen die ons in principe niet vijandig gezind zijn en op vele vlakken zelfs met ons land (willen) samenwerken, maar tegelijk wel inlichtingenactiviteiten ontplooiën rond specifieke thema's die het land in kwestie van cruciaal belang acht, zoals controle op de eigen diaspora in ons land, het monitoren of zelfs intimideren van opposanten die in ons land verblijven, de verdediging van specifieke economische of politieke belangen...

► INFORMELE INLICHTINGENAGENTEN

De vlag 'spionnen' dekt in werkelijkheid een gevarieerde lading. Het voornaamste onderscheid is dat tussen inlichtingsofficieren en informele inlichtingenagenten. Inlichtingsofficieren zijn formeel verbonden aan een inlichtingendienst en kunnen als dusdanig als 'carrière-spionnen' beschouwd worden. Soms zijn ze in het buitenland actief onder een diplomatieke dekmantel: officieel zijn ze diplomaten, verbonden aan de diplomatieke vertegenwoordiging van hun land, maar in werkelijkheid voeren ze (hoofdzakelijk) inlichtingenwerk uit.

Het voordeel van de diplomatieke dekmantel is dat hij een zekere mate van bescherming biedt: indien de inlichtingsofficier betraapt wordt bij clandestiene (inlichtingen)activiteiten, is het moeilijker om hem te vervolgen, omwille van zijn diplomatieke onschendbaarheid. Betrokkene kan wel *persona non grata* verklaard worden en verplicht worden het land te verlaten.

Daarnaast gebruiken inlichtingsofficieren ook nog andere, niet-diplomatieke dekmantels, zoals deze van journalist of commercieel vertegenwoordiger, waardoor men zonder argwaan te wekken in contact kan komen met politici, bedrijfsleiders...

Maar niet alle clandestiene inlichtingenactiviteiten zijn het werk van professionele inlichtingsofficieren. Sommige inlichtingendiensten besteden bepaalde taken uit aan individuen of organisaties die geen formele banden hebben met de inlichtingenwereld en die we als informele inlichtingenagenten kunnen omschrijven.

► RUSSISCHE INLICHTINGSOFFICIEREN NEMEN TOEVLUCHT TOT NIEUWE METHODES

Sinds de start van de Russische invasie in Oekraïne op 24 februari 2022 hebben heel wat Europese landen ettelijke tientallen Russische inlichtingsofficieren die onder diplomatieke cover werkten, uitgewezen. Dat gebeurde doorgaans door deze inlichtingsofficieren '*persona non grata*' te verklaren. Deze gezamenlijke operatie, waar ook België aan heeft deelgenomen, heeft een zware impact gehad op de Russische capaciteit om aan spionage en inmenging te doen in Europa. En dat net op een ogenblik dat het voor Rusland cruciaal is om inlichtingen in te winnen over pakweg de militaire steun voor Oekraïne of om verdeeldheid te zaaien op het Europese continent en dat met name met de Europese verkiezingen van juni 2024 in het vooruitzicht.

► VERANDERENDE TECHNIEKEN

Bijgevolg moeten de Russische inlichtingen- en veiligheidsdiensten het geweer van schouder veranderen en hun aanpak diversifiëren. Inlichtingsofficieren proberen nu op andere manieren toegang te verkrijgen tot nuttige informatie. Daarnaast behoort hybride oorlogsvoering met georkestreerde desinformatiecampagnes tot het bekende arsenaal van de Russische diensten.

De noodzaak voor de Russische inlichtingen- en veiligheidsdiensten om hun aanpak te diversifiëren vormt tegelijk een uitdaging voor de Europese en Westerse inlichtingendiensten die zich op hun beurt moeten aanpassen aan de nieuwe modi operandi van Rusland.

► SPIONAGE EN INMENGING IN DE STRAFWET

Als het Federale Parlement het licht op groen zet, krijgt België veel meer armslag in de strijd tegen spionage en buitenlandse inmenging. Tot nog toe is spionage of inmenging alleen strafbaar als het plaats vindt in een militaire of oorlogscontext. Het nieuwe Strafwetboek dat in december 2023 werd besproken door de Kamercommissie Justitie zal daar eindelijk verandering in brengen.

Dat is niet zonder belang, want tot nog toe kan er doorgaans alleen worden opgetreden door de verdachten voor de rechter te brengen voor andere strafrechtelijke inbreuken zoals in het veel besproken recente dossier rond de vermeende inmenging in het Europees Parlement.

► STAATSGEHEIM

Concreet zal het nieuwe Strafwetboek het mogelijk maken om spionage te vervolgen, of het nu gaat om het overdragen, onthullen, reproduceren of ontvangen van een staatsgeheim. Dat is ook het geval voor de poging tot spionage of de voorbereiding voor het overdragen van een staatsgeheim. Daartoe werd het begrip 'staatsgeheim' ook in de wet omschreven. Dat omvat niet alleen alle geclassificeerde informatie, maar ook alle informatie die niet toegankelijk is voor het publiek.

Ook zal iedereen die zich toelegt op actieve inmenging met de intentie de democratische beslissingsprocessen te beïnvloeden (het resultaat van verkiezingen, een stemming in het parlement, de gunning van een overheidsopdracht) kunnen worden vervolgd, wanneer dit op clandestiene wijze gebeurt, dat is buiten het medeweten van de Belgische overheid en met als doel de nationale belangen ernstige schade te berokkenen.

Deze indirecte aanpak biedt het voordeel van *plausible deniability*: indien de inlichtingenactiviteiten ontdekt worden, kan de betrokken inlichtingendienst of staat elke betrokkenheid loochenen. In sommige gevallen worden bijvoorbeeld leden van de diaspora ingeschakeld om discreet een oogje in het zeil te houden op andere leden van de diaspora (opposanten of minderheidsgroepen bijvoorbeeld) of worden 'cleane' diplomaten of medewerkers van andere overheidsinstellingen verzocht/verplicht om occasioneel of structureel mee te werken met de inlichtingendienst in kwestie.

Dit alles maakt het voor wie het doelwit van spionage of inmenging is er niet gemakkelijker op. Tegen een diplomaat of lobbyist kan een gevisieerd persoon zich nog wapenen met de nodige scepsis of een eenvoudige kritische blik. Dit is heel wat minder evident wanneer je te maken hebt met inlichtingenagenten zonder openlijke banden met buitenlandse actoren. En het wordt al helemaal moeilijk als de heimelijke inlichtingenagent zich ophoudt in je vriendenkring of je familiale entourage.

De methodes die ingezet worden door inlichtingendiensten zijn zeer verscheiden. Hoewel binnen spionage en inmenging intenser gebruikt wordt gemaakt van een ruim arsenaal aan gesofistikeerde technische middelen (afluisterapparatuur, cyberoperaties, *hacking*...) blijft de klassieke benadering via het zoeken,

benaderen, rekruteren en aansturen van menselijke bronnen nog steeds belangrijk. De VSSE voert daarom ook een actief bewustwordingsbeleid om instellingen en individuen die potentieel het slachtoffer kunnen worden van infiltratie- of rekruteringspogingen door inlichtingendiensten voldoende te sensibiliseren. ■

► BELGIË WEKT BELANGSTELLING VAN CHINESE INLICHTINGDIENSTEN

Voor China zijn de eigen inlichtingendiensten een instrument dat volledig ten dienste staat van de binnenlandse en buitenlandse politieke prioriteiten van het regime, die zelf voortvloeien uit het streven van de Chinese Communistische Partij om haar eigen machtspositie te behouden en te versterken. Clandestiene inlichtingenactiviteiten zijn met andere woorden de verlengstukken van het Chinese diplomatieke en politieke beleid en dienen dezelfde doelen.

Onze positie als gastland voor NAVO- en EU-instellingen wekt daarom de bijzondere belangstelling op van de Chinese inlichtingendiensten.

ARRESTATIE

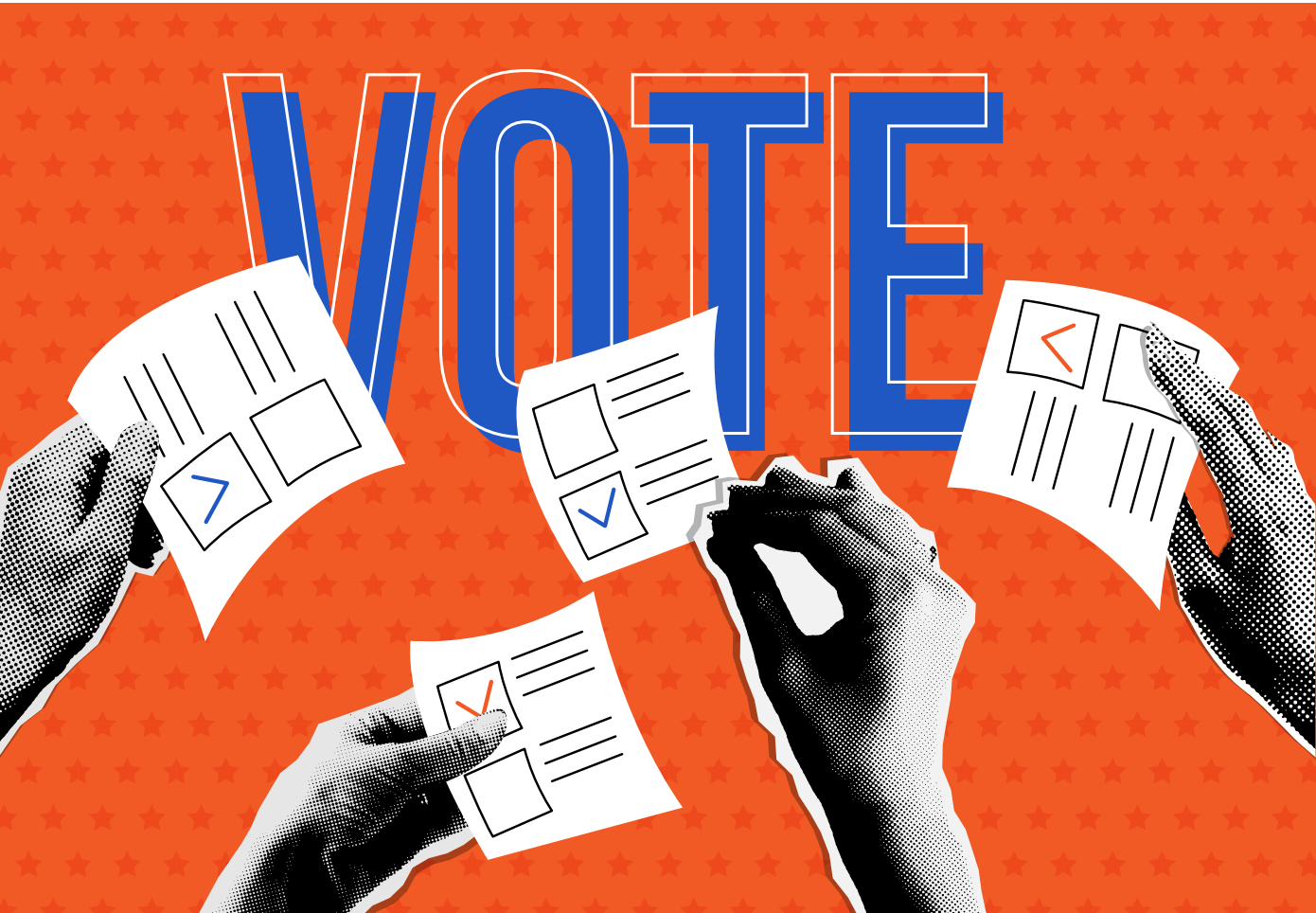
De manier van werken van de Chinese inlichtingendiensten is de jongste jaren fundamenteel gewijzigd. Dat heeft enerzijds te maken met de arrestatie van een Chinese spion in België in 2018 en diens uitlevering aan de Verenigde Staten. Ook de strenge reisrestricties tijdens de COVID-19-pandemie hebben hier een rol in gespeeld. Het werd enkele jaren lang immers zeer moeilijk om te reizen tussen China en België. Dit heeft de Chinese diensten er toe aangezet om hun aanpak te herbekijken. Veel van de inlichtingenactiviteiten die de Belgische belangen dreigen te beschadigen worden sindsdien aangestuurd vanuit China zelf. Om risico's te vermijden wordt er ingezet op cyber-activiteiten, het gebruik van dekmantels of het rekruteren van informele agenten. De berichten in de internationale media van midden december over hoe China een Belgisch politicus had gerekruteerd is een perfecte illustratie van deze aanpak. Offensieve diensten zoals de Chinese spelen in op het ego en de ideologische of financiële motivaties om personen te overtuigen om mee te werken aan inmenging.

INTELLECTUELE EIGENDOM

China is ook bijzonder actief op het domein van de economische spionage. De intellectuele eigendom van de Belgische bedrijven wordt gevisieerd door de Chinese inlichtingendiensten. De VSSE stelt vast dat aan Chinese inlichtingendiensten gelinkte hackers onze bedrijfsgeheimen willen stelen. Als belangrijke logistieke toegangshub voor de Europese markt trekt ons land bovendien de interesse van de economische reus China. De VSSE tracht de relevante spelers in ons land te sensibiliseren over de risico's die gepaard gaan met zakendoen in/met China. Daarbij verwijst onze dienst naar de wil en de capaciteit van de Chinese inlichtingendiensten om Chinese bedrijven met aanwezigheid in België te verplichten tot samenwerking.

DESINFORMATIE EN DE VERKIEZINGEN VAN 2024: WAT DOET DE VSSE (NIET)?

Desinformatie is een aantrekkelijk wapen voor wie onze politieke besluitvorming clandestien wil beïnvloeden, spanningen wil oppoken of het geloof in onze verkiezingen en democratische instellingen wil ondermijnen. De kosten en risico's zijn laag, de potentiële impact is hoog - zeker in verkiezingstijd. Met federale, regionale, Europese én lokale verkiezingen in 2024 bereidt de VSSE zich voor om concrete dreigingen op te sporen, er onze partners over te waarschuwen en waar nodig tegen te gaan.

Desinformatie is niet zomaar gelijk aan nepnieuws, foute informatie of propaganda. Het gaat veeleer om aantoonbaar valse, foute of misleidende informatie met het bewuste doel om de publieke opinie te bedriegen of schade toe te brengen aan de Belgische belangen.

► OEKRAÏNE, EVRAS EN ISRAËL-HAMAS

Ondanks historische voorbeelden van complexe, uitgekende campagnes blijkt desinformatie vaak opvallend opportunistisch van aard. Personen of instellingen die desinformatie verspreiden, maken gretig gebruik van bestaande frustraties of breuklijnen in de samenleving of blijken snel in het capteren, *framen* en misbruiken van incidenten. De snelle opkomst van generatieve artificiële intelligentie dreigt hen het leven bovendien nog een stuk makkelijker te maken.

De jongste maanden doken verschillende desinformatiepieken op. Zo ging er veel foute informatie en desinformatie rond over het EVRAS-decreet van de Franse gemeenschap over seksuele voorlichting op school. Dit decreet over seksuele opvoeding werd verweten aan te zetten tot overdreven seksualisering, een propaganda-instrument te zijn voor homoseksualiteit en zelfs voor pedofilie. Voorts bleek het conflict tussen Israël en Hamas ook in ons land veelvuldig het onderwerp van desinformatie. Na de aanslag van 16 oktober 2023 in Brussel werd ons land dan weer wereldwijd een speelbal van online desinformatie, met tal van actoren die de feiten verdraaiden of *frameden* voor eigen gebruik. Vaak ging het daarbij om racistische, extremistische of anti-democratische boodschappen. Ook de aanhoudende oorlog in Oekraïne en de Westerse steun aan Kiev zijn al van bij de start voer voor veel desinformatie.

Het mag duidelijk zijn dat het gebruik van desinformatie niet beperkt blijft tot bepaalde actoren of ideologieën. Statelijke en niet-statelijke actoren van uiteenlopende strekking bedienen zich ervan. Zeker wanneer anti-establishmentgevoelens in het spel zijn, blijkt er sprake van veel ideologische lenigheid. Dit kan leiden tot geweld, zo tonen recente voorbeelden van *lone actors* die aanslagen plannen zonder connectie met een terreurorganisatie. De actiebereidheid van dergelijke *lone actors* kan groeien door desinformatie die online breed verspreid wordt en veelvuldig versterkt in zogenaamde echokamers met gelijkgestemden, zoals na de moord op de leraar Samuel Paty in Frankrijk.

► WAT DOET DE VSSE (NIET)?

De strijd tegen de desinformatie raakt aan de kerntaken van de VSSE wanneer actoren er gebruik van maken met het oog op inmenging, extremisme of het aanzetten tot terrorisme, of wanneer het een bedreiging vormt voor onze democratische orde. Tegelijk blijft het recht op vrije meningsuiting een hoeksteen van onze democratie. De VSSE is dus geen gedachtepolitie, net zo min als een fact-checker of trollenjager.

Voor de VSSE is van tel dat binnen- of buitenlandse actoren onze vrijheden misbruiken om hun eigen strategische doelen na te streven. Die manipulatie van ons

informatielandschap ondermijnt immers net de vrije meningsuiting van wie met een legitieme stem wil spreken en deelnemen aan verkiezingen of het publieke debat.

Wat de VSSE beoogt is om een beeld te vormen van de dreiging van inmenging door desinformatie. Wie zijn de actoren? Wat zijn hun capaciteiten? Wat zijn hun intenties? Hoe gaan ze te werk? De VSSE zal haar partners en overheden daarover informeren. De VSSE werkt hiervoor samen met de militaire zusterdienst ADIV en de andere Belgische veiligheidspartners. In de aanloop naar de verkiezingen wordt hier nog meer op ingezet. Met België als tijdelijk voorzitter van de Raad van de Europese Unie en gastland van meerdere EU-instellingen, wil de VSSE bovendien ook op Europees niveau actief werk maken van internationale samenwerking.

► MAATSCHAPPELIJKE WEERBAARHEID

Geen enkele dienst kan de strijd tegen desinformatie alleen voeren. Bovendien zijn inlichtingendiensten slechts één schakel in de strijd tegen desinformatie. Om de maatschappelijke weerbaarheid te verhogen, hebben ook onderwijs, media en middenveld een belangrijke rol te spelen. Transparantie, het stimuleren van kritisch denken en mediageletterdheid zijn daarin cruciaal.

Tegelijk is het aan de VSSE om een beeld te hebben van de dreiging en de overheden en partners er actief over te informeren. Specifiek in het kader van de verkiezingen zet de VSSE ook in op de sensibilisering van verschillende actoren die een rol spelen bij de komende stembusgang. ■

ACCELERATIONISME EN ONLINE-GEMEENSCHAP VUREN RECHTS-EXTREMISME AAN

Ook de dreiging van het rechts-extremisme is aan verandering onderhevig en stelt de VSSE voor uitdagingen. De terreurdreiging uit rechts-extremistische hoek komt nog steeds voornamelijk van *lone actors* en kleine informele groepen. Al worden ze meer en meer geïnspireerd door het fenomeen van het accelerationisme. Het rechts-extremistische gedachtegoed verspreidt zich dan weer als een lopend vuurtje dankzij online-netwerken.

► ACCELERATIONISME

Reeds enkele jaren worden rechts-extremistische actoren beïnvloed door het opkomende fenomeen van het accelerationisme. Dit leidde in het buitenland zelfs tot enkele terroristische aanslagen.

Het accelerationisme is binnen het rechts-extremisme een strategie die vertrekt vanuit de idee dat er een onvermijdelijke rassenstrijd zal plaatsvinden, die door middel van terroristisch geweld versneld moet worden (accelereren of versnellen). Volgens aanhangers van deze opvatting zal het vermeende 'blanke ras' deze rassenstrijd vanzelf

winnen vanwege hun vermeende 'superioriteit'. Binnen accelerationistische groepen die bijna uitsluitend online actief zijn, worden geweld en terrorisme daarom veelvuldig verheerlijkt en aangemoedigd. De daaruit volgende chaos dient namelijk het uiteenvallen van de samenleving te bewerkstelligen en zo de rassenstrijd te bespoedigen.

Ook in België is dit uiterst gewelddadige fenomeen de jongste jaren in opmars. Begin november 2023 vonden er in België en zes andere Europese landen huiszoekingen en arrestaties plaats binnen het kader van een accelerati-

Generated by ai

onistisch netwerk. Het ging in deze gevallen over Belgen met een rechts-extremistische ideologie die via gesloten sociale-mediaplatformen online in contact stonden met buitenlandse extremisten. Gezien de uiterst gewelddadige aard van het fenomeen acht onze dienst dat de mogelijke terroristische dreiging van rechts-extremisme vooral uit deze hoek voortkomt.

Midden december 2023 werden in een andere zaak vijf zogenaamde 'preppers' door de rechtbank in Antwerpen veroordeeld tot straffen tot vijf jaar cel voor het voorbereiden van terroristische handelingen, als lid van een terroristische groepering en/of voor verboden wapenbezit. Deze zogenaamde 'preppers' wilden zich voorbereiden op het uitbreken van een mogelijke burgeroorlog door aanzienlijke hoeveelheden wapens, medicijnen en voedsel op te slaan. Bij deze groepering 'preppers' ging het volgens de rechtbank om meer dan voorbereiden alleen omdat ze ook plannen beraamden om met gewelddadige acties een conflict uit te lokken - wat nauw aanleunt bij het hoger omschreven accelerationisme.

Toch is het niet altijd voor de hand liggend voor inlichtingendiensten om de intenties van zulke actoren meteen te doorgronden. Het overgrote deel gaat namelijk niet over tot het effectief gebruiken van geweld of het plegen van een terroristische aanslag, maar deelt voornamelijk gewelddadige fantasieën en tracht vooral anderen aan te sporen. De VSSE volgt daarom met bijzondere aandacht het fenomeen verder op.

► MEER INLICHTINGENDOSSIEERS MET MINDERJARIGEN

Zoals vorig jaar gemeld stelt de VSSE de jongste jaren vast dat steeds meer minderjarigen voorkomen in inlichtingendossiers met betrekking tot ideologisch extremisme - dat is overigens ook het geval binnen andere materies zoals het religieus geïnspireerd extremisme en terrorisme.

Niet alleen duiken er meer minderjarigen op in dossiers van de VSSE: ze lijken ook alsnog jonger te worden: waar enige tijd geleden 17- of 18-jarigen in onderzoeken verschenen, springen nu ook jongeren van pakweg 16 jaar en zelfs 15 jaar in het oog - al gaat het om erg beperkte cijfers.

De meeste inlichtingendossiers over minderjarigen gaan over jongeren die online radicaliseren of anderen aanzetten tot haat en geweld. In een aantal gevallen uiten deze minderjarigen bedreigingen via anonieme accounts op sociale media. Na identificatie en onderzoek blijkt dat het vaak gaat om mensen die niet de intentie hadden om zelf tot geweld over te gaan. In een beperkt aantal gevallen was die intentie er wel en lichtte de VSSE de gerechtelijke autoriteiten in.

► UITDAGING VAN ANONIEME ACCOUNTS

Niet enkel binnen het accelerationisme spelen online platformen een belangrijke rol. Ook andere rechts-extremistische actoren en groeperingen verspreiden hun gedachtegoed online en organiseren zich minder door middel van fysieke bijeenkomsten. Deze trend was reeds goed zichtbaar tijdens de COVID-19-pandemie, maar lijkt zich definitief te hebben doorgezet. Dat is onder meer omdat hij erg succesvol is: de drempel om radicale content te verspreiden verlaagt door de anonimisering van de accounts die een vals gevoel van straffeloosheid geven. Tegelijk verlagen de 'grappig bedoelde' memes de drempel om toe te treden tot een groepering in de vorm van een extremistische chatgroep waar nieuwkomers soms in snel tempo radicaliseren en worden aangezet tot geweld.

Deze trend stelt inlichtingendiensten voor uitdagingen om deze radicale chatgroepen op te sporen, de gebruikers te identificeren en de partnerdiensten te waarschuwen vooraleer de gewelddadige intenties verwezenlijkt kunnen worden. ■

DE PARADOX VAN HET LINKS-EXTREMISME

De voorbije jaren pleegden links-extremisten in België minder gewelddadige acties, maar geweld zien ze nog steeds als een geoorloofd en zelfs noodzakelijk middel om hun doel te bereiken. Tegelijk proberen de links-extremisten hun verschillen te overstijgen.

De laatste jaren vinden er in ons land minder gewelddadige acties plaats die kunnen worden toegeschreven aan links-extremistische groeperingen of militanten. De huidige acties beperken zich voornamelijk tot rekrutering, manifestaties, verspreiding van het gedachtegoed en kleinschalig vandalisme. Het komt ook voor dat telecom-infrastructuur wordt gesaboteerd. Links-extremisten beschouwen deze infrastructuur immers als een instrument om de bevolking te onderdrukken. Soms ontstaan er tijdens betogingen *black bloc* formaties die vreedzame manifestaties willen doen ontaarden in rellen met vernielingen en directe confrontaties met de politie als gevolg.

Het is niet omdat er geen grootschalige gewelddadige acties plaatsvinden dat links-extremistische groeperingen geweld niet als een geoorloofd en zelfs noodzakelijk middel beschouwen om hun doel te bereiken. Geweld en intimidatie tegen vermeende fascistten, de 'onderdrukkende klasse' en de daaraan gelinkte instellingen en symbolen worden als legitiem beschouwd.

► CONVERGERENDE STRIJDpunTEN

Het links-extremisme is ideologisch een zeer divers fenomeen dat vooral gekenmerkt wordt door twee dominante stromingen - het revolutionair communisme en het opstandig anarchisme. De eersten streven een sterke egalitaire staat na. Anarchisten zien de overheid dan weer als een onderdrukkende kracht.

Beide stromingen verwerpen de regels van de parlementaire democratie, anders dan radicaal-linkse partijen of groeperingen die binnen een democratische context opereren.

De jongste jaren lijken de ideologische tegenstellingen tussen revolutionaire communisten en anarchisten echter stilaan te vervagen. Dat is voornamelijk te wijten aan actuele thema's zoals het antifascisme, ecologisme, anti-racisme en feminisme. Deze thema's hebben het voordeel dat ze een veel breder publiek kunnen aanspreken wat links-extremisten toelaat om breder te mobiliseren. Ook de steun aan de Koerdische zaak in het noorden van Syrië en de Palestijnse kwestie blijven zeer belangrijke thema's waarmee links-extremisten hun gedachtegoed trachten te verspreiden.

Generated by AI

► INFILTREREN

De convergentie tussen beide stromingen is ook merkbaar in het feit dat de militanten binnen het links-extremistisch milieu banden met elkaar proberen aan te knopen, over de ideologische grenzen heen. Daarnaast vertonen ze een expliciet verlangen om het mainstream milieu van het links-activisme te infiltreren om zoveel mogelijk 'de revolutionaire krachten te bundelen'. Op dit moment vertonen de pogingen tot infiltratie echter weinig tekenen van structuur, organisatie en succes. ■

PROLIFERATIE IN TIJDEN VAN DISRUPTIEVE TECHNOLOGIEËN

Generated by ai

De verspreiding of proliferatie van massavernietigingswapens en hun dragers, zoals raketten en drones vormt een belangrijke dreiging voor de internationale veiligheid. België heeft rond de strijd tegen de proliferatie van massavernietigingswapens internationale engagementen opgenomen en het is van belang dat we deze engagementen blijven nakomen. De strijd tegen proliferatie wordt bovendien almaar complexer door nieuwe disruptieve technologie zoals Artificiële Intelligentie (AI).

Sinds de Russische invasie van Oekraïne op 24 februari 2022 waarmee het spookbeeld van een nieuwe nucleaire escalatie de kop op stak, staat de strijd tegen de proliferatie van nucleaire, radiologische, chemische en biologische wapens en dragers zoals raketten en drones plots weer bovenaan de agenda van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Naast Rusland werken trouwens ook verschillende andere statelijke actoren zoals Noord-Korea en Iran aan de modernisering of de ontwikkeling van programma's rond massavernietigingswapens. Samen met haar nationale en internationale partners probeert de VSSE te verhinderen dat deze actoren materialen, technologieën, knowhow en kennis verwerven die nodig zijn voor de ontwikkeling van programma's voor deze systemen.

► DUAL USE EN AI

De VSSE heeft ook veel aandacht voor de zogenaamde goederen voor tweëerlei gebruik (*dual use*): goederen die zowel civiel als militair aangewend kunnen worden. Daartoe behoren ook de zogenaamde nieuwe

disruptieve technologieën (artificiële intelligentie, kwantumsystemen, bio- en nanotechnologie, *big data* of autonome systemen). Deze technologieën zullen, naast civiele toepassingen, ook een zeer belangrijke impact hebben op de evolutie van militaire programma's en waarschijnlijk ook gebruikt worden voor de ontwikkeling van massavernietigingswapens.

De VSSE hecht ook belang aan de risico's die verbonden zijn aan de immateriële aspecten van proliferatie, zoals de verspreiding van knowhow en kennis die nuttig zijn voor de ontwikkeling of de productie van massavernietigingswapens en hun dragers.

► SANCTIES OMZEILEN

Daarnaast blijft de VSSE samen met haar Belgische en internationale partners de naleving van de sancties tegen Rusland actief opvolgen. Dit gebeurt onder meer door te detecteren hoe de sancties worden omzeild en dit te belemmeren. Ook het feit dat Rusland zich heeft teruggetrokken uit verschillende non-proliferatieverdragen en -akkoorden noopt ons tot waakzaamheid. ■

DE ROL VAN DE VSSE IN DE STRIJD TEGEN DE GEORGANISEERDE MISDAAD

De VSSE heeft in 2022 beslist om mee haar schouders te zetten onder de strijd tegen de georganiseerde misdaad. Het doel? De weerbaarheid vergroten tegen infiltratie door criminele milieus in cruciale sectoren.

In 2023 schakelde België een versnelling hoger in de strijd tegen de georganiseerde misdaad. Naast de creatie van het Nationale Drugscommissariaat (CNDC) nam ook de VSSE de draad weer op in de strijd tegen de georganiseerde criminaliteit. Al stelt de VSSE zich daarbij niet in de plaats van de politionele en gerechtelijke partners die de eerste lijn vormen van de aanpak van de georganiseerde misdaad. De VSSE concentreert zich op de staatsondermijnende aspecten van die georganiseerde misdaad.

Het geweld richt zich immers niet enkel tot actoren en concurrenten binnen het criminele milieu, maar viseert de afgelopen jaren meer en meer ook mensen die werken in kwetsbare sectoren zoals in de logistieke processen, de douanediens in de havens, of zelfs de politieke en juridische wereld.

De escalatie van geweld en de infiltratie van het criminele milieu kan leiden tot verlies van vertrouwen van de bevolking in het vermogen van de overheid om de georganiseerde criminaliteit een halt toe te roepen. Dit kan leiden tot een politieke of sociaaleconomische destabilisatie. Dit is het werkterrein van de VSSE.

De VSSE zal dan ook prioritair inzetten op een strategische analyse naar systeemkwetsbaarheden in ons land die geëxploiteerd kunnen worden door de georganiseerde misdaad. Dit gebeurt in nauw overleg met de Nationale Drugscommissaris en de Federale politie. Door het in kaart brengen van deze leemten, kan de VSSE vervolgens haar nationale partnerdiensten sensibiliseren en hen weerbaarder maken tegen infiltratie door de georganiseerde misdaad. De VSSE heeft een verbindingsofficier voor de havens aangesteld die een eerste aanspreekpunt vormt voor alle actoren in de havengemeenschap en tegelijk een sensibiliserende rol kan spelen.

Deze analytische en sensibiliserende benadering wordt aangevuld met de klassieke, proportionele inzet van inlichtingenmethoden om de netwerken van de georganiseerde misdaad beter in beeld te krijgen. Deze onderzoeken richten zich op dreigingen zoals geweld en intimidatie of gevallen van corruptie.

Tot slot werkt de VSSE ook zeer nauw samen met haar internationale inlichtingennetwerk om transnationale criminele organisaties in kaart te brengen. Vanzelfsprekend is deze samenwerking nog intenser met landen die met een gelijkaardige drugsproblematiek te kampen hebben. ■

DEEL 2

**DE ACTIVITEITEN
VAN DE VSSE IN EEN
VERANDERENDE WERELD**

DE VSSE BOUWT HAAR INTERNATIONAAL NETWERK VERDER UIT

Generated by ai

Inlichtingenwerk is meer dan ooit een internationale zaak. Bij hoe langer hoe meer inlichtingenonderzoeken worden er puzzelstukjes aangebracht door buitenlandse partners. Daarom maakt de VSSE werk van de verdere versterking van haar internationaal netwerk.

België is een land en een kruispunt in Europa. Extremisten, terroristen en buitenlandse inlichtingendiensten reizen heen en weer alsof er geen grenzen zijn. Dat maakt dat er steeds minder inlichtingenonderzoeken gebeuren bij de VSSE waarbij er geen puzzelstukjes uit het buitenland komen. Soms een detail, soms cruciale informatie. Zelfs in

► DE VSSE GAAT NAAR DE OLYMPISCHE SPELEN

Naast een mondiaal sportief feest zijn de Olympische Spelen in Parijs in de zomer van 2024 helaas ook een potentieel doelwit voor onder meer terroristen. Omwille van de ervaring van de Franse hoofdstad met grensoverschrijdend terrorisme proberen de Franse inlichtingen- en veiligheidsdiensten zich op elk mogelijk scenario voor te bereiden. Heel wat Europese inlichtingendiensten werden gevraagd om een verbindingsofficier naar Parijs af te vaardigen om de lijnen bijzonder kort te kunnen houden.

Ook de VSSE zal in juli en augustus 2024 een verbindingsofficier naar Parijs sturen om zo efficiënt mogelijk te kunnen omspringen met vragen om informatie of dringende verzoeken. De potentiële dreigingen tegen de Olympische Spelen gaan overigens ook verder dan terrorisme alleen: spionage, cyberdreigingen of extremistisch protest zijn evenmin uitgesloten.

Een tijdelijke verbindingsofficier in Parijs heeft het voordeel dat hij of zij bij de eigen dienst en de partnerdiensten in een mum van tijd de juiste entiteiten en mensen kan informeren en betrekken bij de gebeurtenissen.

onderzoeken waarbij de dreiging zich louter op Belgisch grondgebied afspeelt, blijkt internationale samenwerking cruciaal om onze nationale veiligheid te waarborgen. Deze samenwerking is niet alleen van belang om feitelijke informatie te delen, maar ook om *best practices* uit te wisselen of kennis te nemen van *lessons learned* van andere diensten.

▶ INTERNATIONALE VERBINDINGSOFFICIEREN

Daarom werkt de VSSE gestaag verder aan de stelselmatische uitbouw van een netwerk van verbindingsofficieren die de lijnen met onze bilaterale en multilaterale partners kort moeten houden. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de FOD Buitenlandse Zaken, de militaire inlichtingendienst (ADIV) en de Federale Politie, die op dit vlak meer ervaring hebben en kunnen bogen op een uitgebreidere buitenlandse aanwezigheid.

Zo heeft de VSSE nu ook medewerkers in de Verenigde Staten, Nederland en - samen met de collega's van ADIV - in Jordanië. In 2024 wordt een verbindingsofficier uitgestuurd naar Marokko.

▶ NATO EN EU

Dankzij de uitstekende samenwerking met FOD Buitenlandse Zaken kan de VSSE beschikken over een kantoor bij de Belgische diplomatieke vertegenwoordiging op het NAVO-hoofdkwartier in Evere en een medewerker bij de Permanente Vertegenwoordiging van ons land bij de Europese Unie. De VSSE geeft op die manier verder gestalte aan haar rol als inlichtingendienst van het gastland van de NAVO en de EU.

▶ DE VSSE OP DE KAART ZETTEN

De permanente fysieke aanwezigheid van de VSSE in het buitenland of bij multilaterale organisaties in Brussel is maar het topje van de ijsberg van de internationale contacten die de Belgische inlichtingendienst onderhoudt. Naast de uitwisseling van ettelijke duizenden berichten per jaar hebben medewerkers van de VSSE in 2023 enkele honderden dienstverplaatsingen naar het buitenland gemaakt om concrete dossiers te bespreken, maar ook voor training en het realiseren van internationale *benchmarks*. Intussen blijft de VSSE meer dan ooit een voortrekkersrol spelen in de multilaterale samenwerking tussen inlichtingendiensten. ■

▶ DE VSSE TREKT AAN DE KAR VAN DE EUROPESE SAMENWERKING

Tijdens het Europese voorzitterschap van België in de eerste helft van 2024 neemt ook de VSSE het voortouw inzake de multilaterale samenwerking tussen Europese inlichtingendiensten.

Sinds 1 januari neemt België het roterende voorzitterschap waar van de Raad van de Europese Unie. Dat heeft ook implicaties voor de VSSE. Ook al behoort de nationale veiligheid niet tot de Europese bevoegdheden, zoals bepaald in het Verdrag van Lissabon, toch werken de Europese inlichtingendiensten samen om de onderlinge uitwisseling van informatie verder uit te bouwen. In hoe langer hoe meer onderzoeken zijn soms cruciale inlichtingen afkomstig van de uitwisseling met buitenlandse partnerdiensten.

Net als de officiële structuren van de Europese Unie functioneren de multilaterale platformen van de Europese inlichtingendiensten met een roterend voorzitterschap. Het voorzitterschap van één van die platformen - de *Counter Terrorism Group* - roteert tot nog toe parallel met

het voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie. De VSSE neemt dus sinds 1 januari het voorzitterschap van de *Counter Terrorism Group* waar. Dit is een samenwerkingsverband tussen Europese inlichtingendiensten inzake de strijd tegen het terrorisme.

Voor de VSSE is het voorzitterschap een unieke kans om aan de kar te trekken van de multilaterale samenwerking, om relevante veiligheidsthema's op de agenda te zetten en vooral te bouwen aan meer onderling vertrouwen tussen de Europese inlichtingendiensten. Want de strijd tegen terreur of extremisme kan één land immers alleen niet winnen.

'AMBASSADEURS' VAN DE VSSE WERKEN AAN EEN GROTER VEILIGHEIDSBEWUSTZIEN

'België heeft geen veiligheidscultuur', zo wil een hardnekkige boutade. De *Front Offices* en de verbindingsofficieren van de VSSE doen er alles aan om dat veiligheidsbewustzijn aan te scherpen bij heel wat geleidingen van de Belgische samenleving. Daartoe geven ze briefings over de meest uiteenlopende onderwerpen.

BELANGRIJKSTE ONDERWERPEN

- > Sensibilisering spionage en inmenging <
- > *Travel Security*: veilig op zaken- of dienstreis <
- > Werking van de VSSE <
- > Ideologisch extremisme <
- > Religieus extremisme <

Werken aan een beter veiligheidsbewustzijn in ons land is al langer één van de doelstellingen van de VSSE. Dat is de taak van de *Front Offices* en de verbindingsofficieren van de VSSE. Deze 'ambassadeurs' of 'visitekaartjes' van de VSSE werken vanuit Brussel en de meeste provinciehoofdsteden en houden de vinger aan de pols. Ze zijn de contacten voor nationale partnerdiensten, de federale, regionale en lokale autoriteiten, politie en parketten, maar ook voor bedrijven, universiteiten en hogescholen. Niet alleen zijn ze het aanspreekpunt van de VSSE, ze organiseren jaarlijks tientallen sensibiliseringsbriefings of inhoudelijke thematische briefings. Vaak geven de *Front Officers* van de VSSE deze briefings zelf. In specifieke gevallen nodigen ze een specialist van de dienst uit om een uiteenzetting te geven.

De VSSE wordt steeds vaker gevraagd om haar kennis en expertise te delen. De jongste twee jaren spreken met name de bedrijfswereld, de onderwijswereld en de lokale, regionale en federale autoriteiten de VSSE steeds frequenter aan om briefings te geven over hoe zich te gedragen op dienstreis of zakenreis in problematische landen. Het gaat dan om briefings rond *Travel Security* met adviezen en tips over het gebruik van elektronica, waarover de VSSE een beknopte brochure publiceerde. Andere vragen uit de academische wereld en de commerciële sector gaan over hoe om te gaan met doctoraatsstudenten of onderzoekers die misschien wel met kennis uit België aan de haal willen gaan. Toch blijft de vraag ook groot naar algemene uiteenzettingen over wat een burgerlijke inlichtingendienst doet en wat niet. Regelmatig worden ook briefings over thema's zoals rechts- en links-extremisme, religieus extremisme of terrorisme gegeven. Dit gebeurt voornamelijk voor onze traditionele veiligheidspartners en de autoriteiten. ■

VOORNAAMSTE DOELPUBLIEKEN

- > Federale en Lokale Politie <
- > Politieke actoren: federaal, regionaal en lokaal <
- > Local Task Forces <
- > Commerciële sector <
- > Magistraten en parketten <
- > Universiteiten en hogescholen <
- > Dienst Vreemdelingenzaken, Fedasil <
- > Buitenlandse Zaken <
- > Gevangeniswezen <

DE VSSE EN DE ADIV BUNDELEN HUN KRACHTEN

Om de verschillende dreigingen aan te pakken, bundelen de VSSE en de ADIV steeds nadrukkelijker hun krachten. Zo verdiept de inhoudelijke samenwerking met de oprichting van gezamenlijke platformen rond religieus en ideologisch extremisme en terrorisme. In het kader van deze platformen werken de medewerkers van beide inlichtingendiensten zij aan zij.

Zoals elders in dit rapport vermeld, worden de dreigingen waarmee inlichtingendiensten worden geconfronteerd alsmear diverser en complexer. Om deze dreigingen efficiënt aan te pakken, hebben de VSSE en de ADIV in het kader van het Nationaal Strategisch Inlichtingenplan (NSIP) hun krachten gebundeld. Een van de meest concrete en zichtbare vormen van samenwerking is het gemeenschappelijk Platform Contraterrorisme, kortweg Platform CT. Al enkele jaren werken de medewerkers van de VSSE en de ADIV zij aan zij in de strijd tegen het terrorisme in het kader van dit Platform CT. Dat vormt een *single point of entry* voor de nationale en internationale partners in het kader van contraterrorisme. Vanuit dit platform worden gezamenlijke analyses en inlichtingennota's verzonden naar binnen- en buitenlandse partnerdiensten. Dit platform kan dagelijks gebruik maken van de collectemiddelen die eigen zijn aan elk van de inlichtingendiensten.

Dat gemeenschappelijk platform evolueert nu naar twee nieuwe platformen : een gewijd aan ideologisch extremisme en terrorisme, en een ander voor religieus

extremisme en terrorisme. Beide platformen zullen binnen hun thema optreden als het unieke expertisecentrum inzake terroristische en extremistische dreigingen vanuit ideologische of religieuze hoek. Ongeacht de herkomst van de dreiging of het doel ervan, militair of burgerlijk.

► SPIONAGE EN INMENGING

Ook de opvolging van dreigingen in verband met spionage en inmenging wordt alsmear complexer en vergt alsmear meer specialisatie. Om die reden zoeken de ADIV en de VSSE ook binnen dit domein naar synergiën. In de nabije toekomst zullen vijandige acties van buitenlandse inlichtingendiensten tegen de Belgische belangen op transversale wijze benaderd worden, binnen zogenaamde *houses*. Dat zijn thematische samenwerkingsverbanden tussen beide diensten. Ook in deze context zal de samenwerking plaatsvinden ongeacht de oorsprong (militair of burgerlijk) of het doelwit (militair of burgerlijk). Dit moet leiden tot een meer gecoördineerde en coherente aanpak van de dreigingen die onze democratie potentieel ondermijnen. ■

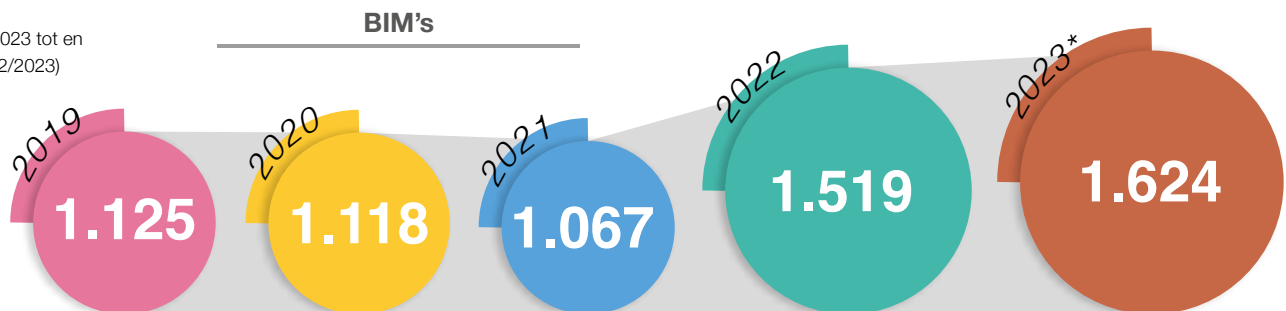
SNEL EVOLUERENDE DREIGINGEN LEIDEN TOT MEER BIJZONDERE INLICHTINGENMETHODEN

In 2023 heeft de VSSE meer bijzondere inlichtingenmethoden ingezet dan de voorbije jaren. Dat is onder meer - maar niet uitsluitend - het gevolg van dreigingen die uitgaan van netwerken die vooral online actief zijn met anonieme accounts.

De eerste elf maanden van 2023 heeft de VSSE 1.624 bijzondere inlichtingenmethoden of BIM's toegepast. Dat zijn er meer dan alle voorgaande jaren op twaalf maanden. Toch dient aangestipt dat BIM's op zich geen accurate graadmeter zijn om inlichtingenwerk in kaart te brengen: in dossiers of materies met een uitstekend geplaatste menselijke bron zal er bijvoorbeeld minder noodzaak zijn om bijzondere inlichtingenmethoden toe te passen. In een wereld waar dreigingen voortdurend veranderen en *targets* zich tot *early adopters* ontpoppen van technologie, kunnen bijzondere inlichtingenmethoden evenwel een belangrijke meerwaarde bieden.

Pro memorie: de VSSE kan niet zomaar bijzondere inlichtingenmethoden inzetten naar eigen goeddunken. Voor specifieke methoden moet de VSSE steeds de BIM-commissie, die bestaat uit drie onafhankelijke magistraten, vooraf informeren. Voor uitzonderlijke methoden moet de BIM-commissie vooraf groen licht geven na een controle op, de wettelijkheid, de proportionaliteit en de subsidiariteit van de aanvraag. In mensentaal: de VSSE moet voor elke aangewende methode aantonen dat de inbreuk op de privacy van een persoon wettelijk is, in verhouding staat tot de dreiging en dat er geen minder intrusieve methoden bestaan om hetzelfde doel te bereiken.

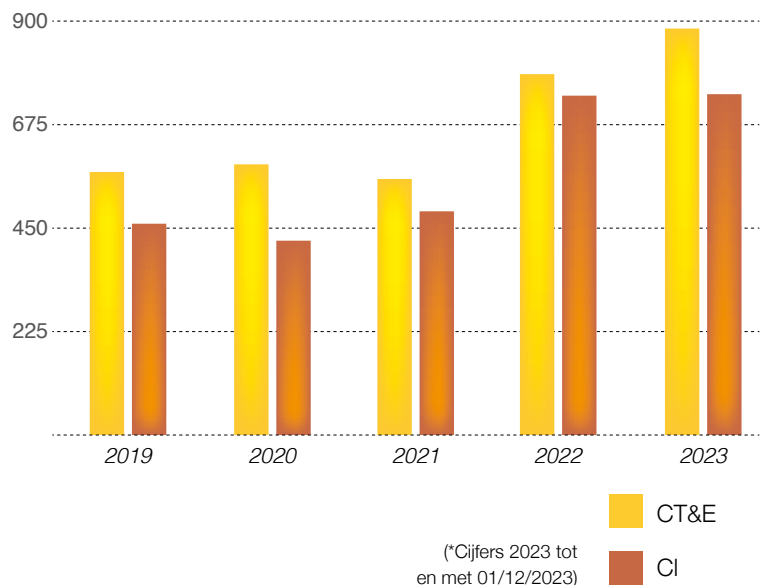
(*Cijfers 2023 tot en met 01/12/2023)

Thematische opdeling BIM's

Uit een thematische opdeling van de aangewende bijzondere inlichtingenmethoden blijkt dat er de jongste jaren stelselmatig meer BIM's worden ingezet voor contraspionage en inmening (CI) op een ogenblik dat het gebruik van BIM's in materies rond extremisme en terrorisme (CT&E) ook weer in de lift zit.

Er is een significant verschil tussen de BIM-cijfers die de VSSE rapporteert en deze die gerapporteerd worden door het Comité I. De VSSE telt de BIM's per operatie. Het Comité I geeft dan weer cijfers per toegepast wetsartikel, waardoor 1 BIM bij de VSSE mogelijk als 2 of meer BIM's wordt geteld bij het Comité I. ■

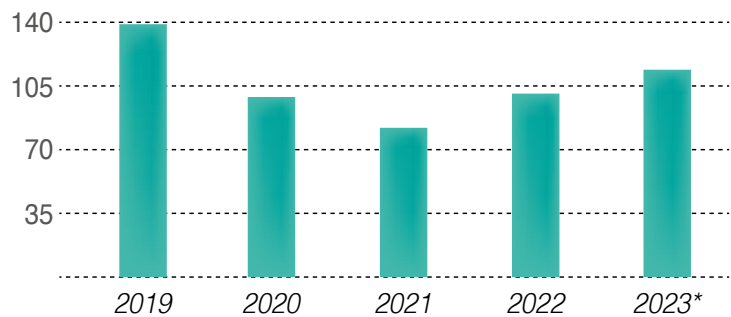
GEZAMENLIJKE SCHADUWPLOEGEN VOOR DE VSSE EN DE ADIV

Wanneer een buitenlandse inlichtingenofficier of een potentiële terrorist geschaduwd wordt, gebeurt dat door gemengde ploegen van burgers en militairen. Al enkele jaren hebben de VSSE en de ADIV hun schaduwingsploegen samengesmolten. De gemengde ploegen voeren opdrachten uit voor beide diensten.

Het observeren van mensen in de publieke ruimte - zeker indien dat gebeurt met een camera of andere apparatuur - vormt een bijzondere inlichtingenmethode waar een onafhankelijke BIM-commissie vooraf groen licht voor moet geven. In de eerste elf maanden voerden de gemengde schaduwingsploegen van de VSSE en de ADIV 114 schaduwingsopdrachten uit op vraag van de VSSE. Daarbovenop komen er de opdrachten op vraag van de ADIV. Eén opdracht betekent niet perse dat de 'filature' zoals de schaduwingsploegen in het jargon worden genoemd slechts één keer uitrukken. Sommige opdrachten kunnen dagen- of desnoods wekenlang lopen.

Schaduwingsopdrachten

(*Cijfers tot en met 1 december 2023)

Met 114 op elf maanden in 2023 ligt het aantal opdrachten voor de schaduwingsploegen op vraag van de VSSE quasi op het niveau van voor de COVID-19-crisis.

► ARBEIDSINTENSIEF

Overigens is de *filature* bijzonder arbeidsintensief. Om één *person of interest* 24 uur op 24 te schaduwen zijn er drie teams van 12 personen nodig. Of 36 voltijdse equivalenten per etmaal. Het is bijgevolg duidelijk dat één *person of interest* op lange termijn schaduwen een quasi onhaalbare opdracht is.

De VSSE en de ADIV hebben hun *filature*-ploegen voor het eerst samen gebracht in het voorjaar van 2016 in de nasleep van de aanslagen in Zaventem en Brussel. Vanaf het najaar van 2018 zijn de ploegen van beide diensten de facto gefusioneerd en voeren ze opdrachten uit voor beide diensten. ■

VEILIGHEIDSVERIFICATIES BLIJVEN IN DE LIFT ZITTEN

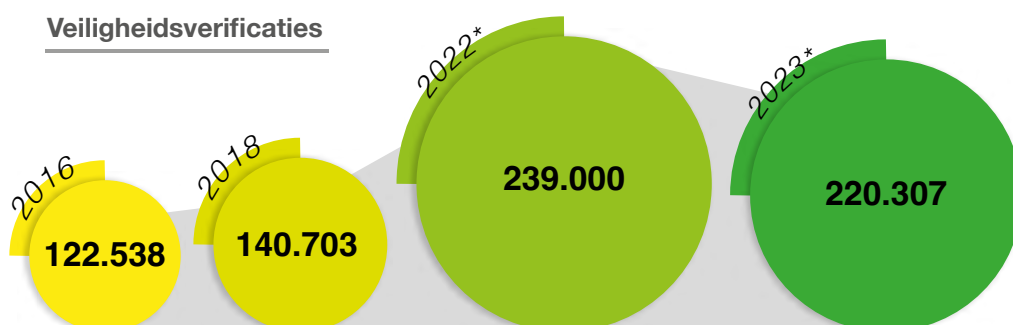
De VSSE wordt steeds meer gevraagd om veiligheidsverificaties uit te voeren. In 2023 was er weliswaar een beperkte daling ten opzichte van 2022, maar de cijfers voor 2022 waren uitzonderlijk hoog door de uitbraak van de oorlog in Oekraïne.

In de eerste elf maanden van 2023 heeft de VSSE in totaal 220.307 veiligheidsverificaties uitgevoerd. Het gaat doorgaans om voorafgaande controles om kwetsbaarheden uit te sluiten voor mensen die gevoelige functies zullen uitoefenen.

In vergelijking met de eerste elf maanden van 2022 gaat het om een daling van bijna 20.000 verificaties, maar de cijfers voor 2022 lagen uitzonderlijk hoog door de veri-

ficaties die werden uitgevoerd op om en bij de 60.000 Oekraïense vluchtelingen. Als er abstractie wordt gemaakt van die eenmalige instroom vertonen de cijfers opnieuw een stijging in 2023. Ter vergelijking: in 2018 werden op een heel jaar 140.703 veiligheidsverificaties uitgevoerd.

Vanwaar die stijging? Meer en meer diensten doen een beroep op de VSSE voor veiligheidsverificaties en in een aantal gevallen wordt ook het ritme tussen de checks verhoogd. Voor mensen die werken op de luchthaven wordt er nu jaarlijks een veiligheidsverificatie uitgevoerd in plaats van om de vijf jaren voordien. Ook in de nucleaire sector en voor mensen die de Belgische nationaliteit verwerven is het aantal verificaties gestegen. Daarnaast zal de VSSE veiligheidsverificaties uitvoeren voor het havenpersoneel. ■

(*Cijfers voor elf maanden)

DE VSSE NEEMT HET VOORTOUW BIJ ONDERZOEK BUITENLANDSE INVESTERINGEN

Sinds 1 juli 2023 worden belangrijke buitenlandse investeringen in bepaalde sectoren onderzocht. Het doel is te vermijden dat ze onze nationale belangen zouden schaden. De VSSE speelt binnen dat screeningsmechanisme een vooraanstaande rol.

Omdat economische investeringen niet altijd los gezien kunnen worden van geopolitieke overwegingen en mee als gevolg van Europese regelgevende initiatieven werd er in november 2022 een samenwerkingsakkoord gesloten tussen de verschillende bestuursniveaus van dit land. Vanaf 1 juli 2023 worden belangrijke rechtstreekse buitenlandse investeringen onderworpen aan een screeningsmechanisme en een evaluatie door de Interfederale Screeningscommissie.

Dit mechanisme wil voor alle duidelijkheid de buitenlandse investeringen in België niet afremmen. Wel integendeel, het moet er voor zorgen dat buitenlandse investeringen ons land toelaten om zich verder te ontwikkelen en meer te innoveren zonder een te grote afhankelijkheid van andere landen. Daarom gebeurt de screening slechts voor bepaalde specifieke investeringen die beantwoorden aan drie criteria:

- Het moet gaan om investeringen in een Belgische onderneming door natuurlijke personen of ondernemingen van buiten de Europese Unie.
- Alleen investeringen in bepaalde kritieke en strategische sectoren worden gescreend, zoals de kritieke infrastructuur, spits technologie of toeleveranciers van Defensie.
- Ten slotte worden alleen investeringen onder de loep genomen als minstens 10 tot 25% van de stemmen (al naar gelang de sector) in de Belgische onderneming in buitenlandse handen komen.

Na evaluatie van de buitenlandse investering neemt de Interfederale Screeningscommissie (waarin naast de federale ook de regionale autoriteiten zijn vertegenwoordigd) een eindbeslissing die positief, negatief of positief met corrigerende maatregelen kan zijn.

De VSSE speelt een belangrijke rol in dit nieuwe screeningsmechanisme. Het samenwerkingsakkoord van november 2022 voorziet immers dat het Coördinatiecomité voor Inlichtingen en Veiligheid (CCIV) wordt geraadpleegd voor elke buitenlandse investering die onder de loep wordt genomen. De VSSE, die het CCIV voorziet, heeft dus als opdracht om na te gaan of nieuwe buitenlandse investeringen geen bedreigingen vormen voor de belangen die ze moet beschermen.

Sinds de inwerkingtreding van het nieuwe screeningsmechanisme in juli 2023 heeft de VSSE in samenwerking met de andere leden van het CCIV intussen al adviezen uitgebracht over meer dan twintig buitenlandse investeringen. ■

EEN NIEUW ONDERZOEKSMODEL IN DE STRIJD TEGEN 'INFOBESITAS'

De VSSE krijgt alsmaar meer informatie te verwerken. Om die informatiestroom te beheersen en alle gegevens accuraat, snel en met objectieve criteria te verwerken, heeft de VSSE haar werking grondig moeten herdenken. Op 12 juni 2023 is de VSSE overgeschakeld naar een nieuw onderzoeksmodel.

Generated by ai

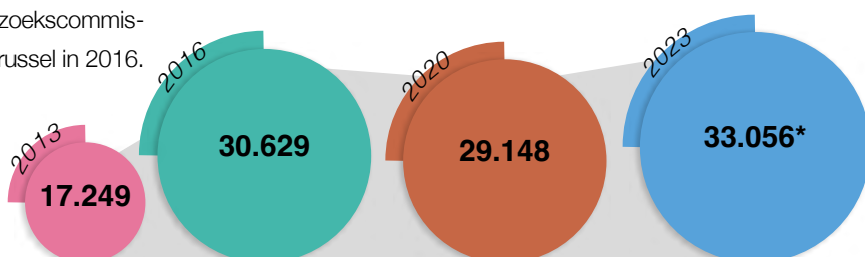
De trend is niet nieuw. Op een kleine tien jaar tijd is het aantal inkomende berichten bij de VSSE quasi verdubbeld. Tien jaar geleden, in 2013 ontving de VSSE iets meer dan 17.000 berichten van binnen- en buitenlandse partners zoals de ADIV, de Federale Politie, het OCAD, het NCCN, Buitenlandse Zaken, het Openbaar Ministerie, de administratie van het gevangeniswezen en buitenlandse inlichtingendiensten. De teller stond eind november 2023 al op meer dan 33.000 berichten. Dat is meer dan tijdens de piek in het aanslagenjaar 2016. Sommige van die berichten kunnen bestaan uit korte nota's van een pagina. Andere berichten kunnen bestaan uit rapporten van ettelijke tientallen pagina's, zo niet meer, met een massa aan gegevens. Het is om die gegevensstroom die meer en meer neigt naar 'infobesitas' tijdig en accuraat te verwerken dat de VSSE vorig jaar een hervorming heeft doorgevoerd.

Op 12 juni 2023 is de VSSE overgeschakeld op een nieuw onderzoeksmodel dat moet toelaten grotere hoeveelheden informatie op een uniforme manier te verwerken en flexibeler in te spelen op veranderende trends. Het moet de VSSE ook helpen om beslissingen over het al dan niet openen van een onderzoek te objectiveren. Met de invoering van dat onderzoeksmodel komt de VSSE ook tegemoet aan de aanbevelingen van de Parlementaire Onderzoekscmissie naar de aanslagen van Zaventem en Brussel in 2016.

► WAT BEHELST DAT NIEUWE ONDERZOEKSMODEL?

- Een specialisering van de functies. Waar zowel inspecteurs als analisten van de VSSE voorheen binnen de materie waarin ze gespecialiseerd waren meerdere taken op zich namen, zijn de functies en taken sinds de invoering van het nieuwe onderzoeksmodel beter afgebakend. Dat heeft onder meer te maken met de voortdurende specialisering die bepaalde onderzoekstechnieken vergen - niet het minst op technologisch vlak.
- Objectiveren van het beslissingsproces. Door de manier van werken te stroomlijnen en procedures te standaardiseren is het gemakkelijker om moeilijke beslissingen over het inzetten van middelen te objectiveren.
- Uniforme evaluatie van binnenkomende informatie. Alle nieuwe binnenkomende informatie wordt sinds 12 juni 2023 door eenzelfde ploeg op een gestandaardiseerde manier gewikt en gewogen: Hoe groot is de dreiging die uitgaat van de binnenkomende informatie? Wat is de geloofwaardigheid? Welke onderzoeksmogelijkheden zijn er? ■

Binnenkomende berichten

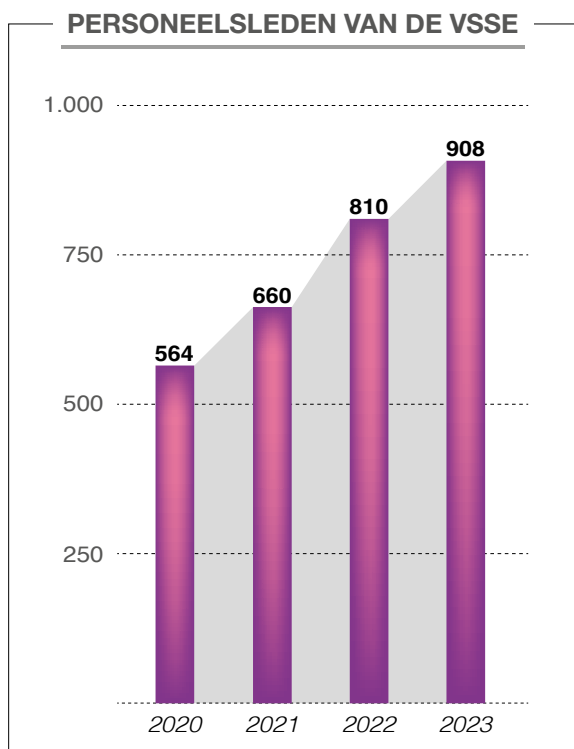
(*Cijfers 2023 tot en met 24/11/2023)

OP EEN ZUCHT VAN 1.000 MEDEWERKERS IN 2024

De VSSE telde op 31 december 2023 908 medewerkers. De symbolische kaap van de 1.000 medewerkers wordt voorjaar 2024 gerond. Het was een huzarenstukje om op enkele jaren tijd zoveel specifieke profielen aan te trekken en binnenshuis op te leiden. Eén op vier medewerkers van de VSSE is momenteel in opleiding/stage.

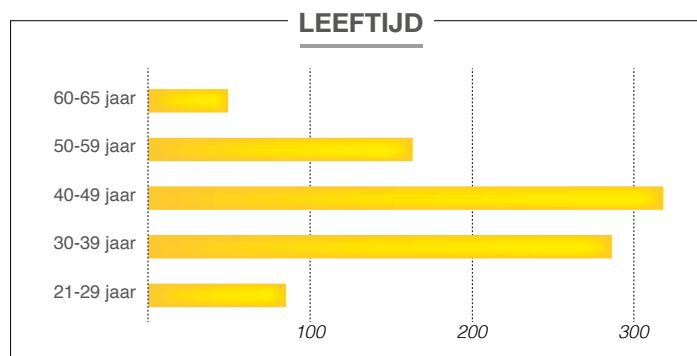
Het verhaal is bekend: jarenlang schommelde het personeelsbestand van de VSSE tussen de 550 en 600 mensen. Daarmee was de Belgische civiele inlichtingendienst een 'lilliputter in Europa'. Belangrijker was dat ook de Parlementaire Onderzoekscommissie naar de aanslagen van 2016 in Brussel en Zaventem vaststelde, dat de dienst te klein was om alle opdrachten naar behoren te kunnen uitvoeren.

2023 908 mensen in haar rangen. Dit is een aangroei van zowat 100 mensen in vergelijking met het jaar voordien. Naast de komst van 130 nieuwe collega's was er zoals elk jaar in 2023 ook een natuurlijke uitstroom van gepensioneerden en andere vertrekkers. Met de geplande rekruteringen in 2024 wordt de kaap van de 1.000 medewerkers binnenkort gerond.

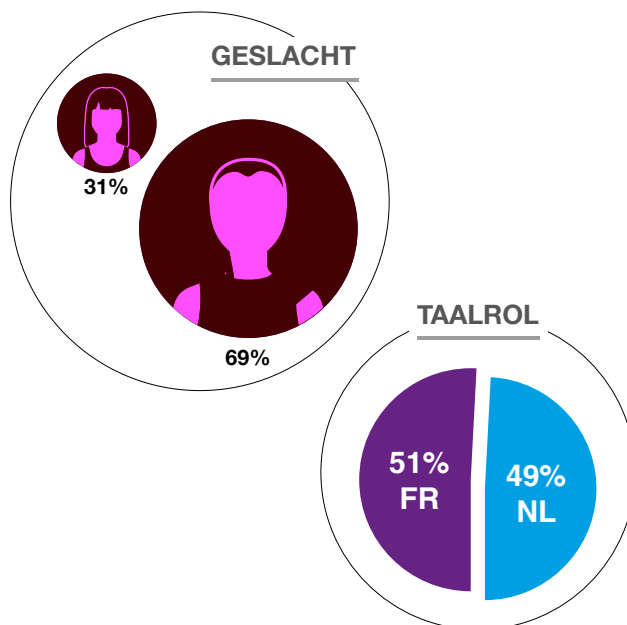
In 2021 kondigde de toenmalige minister van Justitie een aanzienlijke verhoging aan van het budget voor de VSSE die het mogelijk moest maken om het personeelsbestand quasi te verdubbelen tot 1.000 medewerkers. Die operatie is nu bijna afgerond. En dat is een echte *tour de force*. Zo is het niet altijd even evident om jonge getalenteerde mensen aan te trekken in een omgeving waar telewerk niet of nauwelijks mogelijk is. Wie wel kandideert om te werken bij de VSSE is dan weer vaak overtuigd van de missie en de maatschappelijke waarde van de binnenlandse inlichtingendienst.

In 2023 wist de VSSE opnieuw 130 nieuwe personeelsleden in haar rangen te verwelkomen. In 2022 waren dat er 150, in 2021 96. Daarmee telde de VSSE in december

► 1 OP 3 IS VROUW

Op dit ogenblik telt de VSSE 31 procent vrouwen in haar midden. Er staan quasi evenveel Nederlandstaligen (49%) als Franstaligen op de payroll en de dertigers en de veertigers zijn het talrijkst vertegenwoordigd binnen het personeel van de VSSE. En een opvallend cijfer: op dit ogenblik telt de VSSE 226 stagiairs in opleiding, of welgeteld 25 procent van het personeel. ■

EEN EENGEMAAKT STATUUT VOOR DE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN VANAF 2025

De VSSE, het OCAD en het burgerpersoneel van de militaire inlichtingendienst (ADIV) krijgen één gezamenlijk statuut. Deze historische stap moet verhinderen dat de drie diensten elkaar beconcurreren in de *war on talent* en moet de onderlinge mobiliteit aanzwengelen.

Begin 2024 zijn de syndicale en politieke discussies over dat eengemaakt statuut nog in volle gang. Bedoeling is om in de lente van 2024 te landen zodat het eengemaakt statuut formeel ingevoerd kan worden vanaf 1 januari 2025. Wat staat er nu juist op het spel?

► DUIDELIJKHEID

Het eengemaakt statuut moet een diversiteit aan statutaire bepalingen en afwijkingen doen evolueren naar een situatie waarbij er voor burgers actief in dezelfde inlichtingen- en veiligheidsbranche nog slechts één statuut bestaat: het inlichtingen- en veiligheidsstatuut. Na de invoering zullen dezelfde regels van toepassing zijn op alle medewerkers van het OCAD, de VSSE en de burgers van de ADIV.

► MOBILITEIT

De mogelijkheden om tussen diensten te bewegen, worden nu duidelijk omkaderd en aangemoedigd. Anders dan in het verleden zullen personeelsbewegingen tussen de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, niet meer het gevolg zijn van onderlinge concurrentie. De nieuwe mobiliteit is er voortaan op gericht om samenwerking en onderlinge afstemming te bevorderen. Of het nu gaat om tijdelijke of definitieve bewegingen: de diensten zullen een statuut

hebben dat de nodige mechanismen bevat om personeel uit te wisselen en carrières op die manier ook aantrekkelijker te maken. Het uitgangspunt in het nieuwe statuut is dat het aangemoedigd wordt om regelmatig van functie te veranderen, met name in het inlichtingenwerk. Het is voor een professionele en objectieve inlichtingenproductie zinvol dat medewerkers regelmatig uitgedaagd worden en niet systematisch een hele carrière hetzelfde werk doen - ook al blijft het uitermate belangrijk om kennis en expertise niet verloren te laten gaan.

► SAMENWERKING

Het spreekt voor zich dat op termijn ook op het vlak van vorming en opleiding samenwerking evident wordt. De medewerkers van de drie diensten zullen immers aan dezelfde vormingsvereisten moeten voldoen en die vul je nu eenmaal het makkelijkst in door ook samen opleidingen te organiseren. Op die manier zal het samenwerken tussen diensten op deze terreinen een belangrijke push krijgen en afhankelijk van de evaluatie die hiervan gemaakt wordt, kan dit leiden tot samenwerking op steeds meer terreinen (naast HR en vorming kan gedacht worden aan samenwerking op het vlak van ICT en andere domeinen). ■

DE VSSE DECLASSIFICEERT HAAR RIJKE HISTORISCHE ARCHIEVEN

De afgelopen twee jaar begon de VSSE aan een omvangrijke operatie om haar bijzonder rijke historische archieven te declassificeren en ze over te dragen aan het Algemeen Rijksarchief, waar ze door onderzoekers en andere belanghebbenden geraadpleegd kunnen worden. Dit is mee het gevolg van nieuwe wetgeving rond declassificatie.

Sinds 7 oktober 2022 heeft de VSSE de wettelijke verplichting om haar bijzonder rijke historische archieven te declassificeren. Dit houdt in dat nagegaan moet worden of de documenten niet langer de classificatie ‘vertrouwelijk’, ‘geheim’ of ‘zeer geheim’ moeten dragen, zodat ook mensen zonder veiligheidsmachtiging deze kunnen inkijken. Bovendien moet de VSSE elk jaar aan de Kamer verslag uitbrengen over de vooruitgang die ze daarbij boekt.

► ARCHIEVEN VAN DE ‘SÛRETÉ CONGOLAISE’

In 2022 hebben de archiefmedewerkers van de VSSE samen met andere collega’s meer dan 400 archiefdozen van het archieffonds van de ‘Sûreté congolaise’ gedeclassificeerd. Het gaat om de archieven van de zusterdienst van de VSSE in Belgisch Congo tot aan de onafhankelijkheid van Congo in 1960. Meer dan 400.000 documenten werden zin per zin nagelezen,

en er werd daarbij nagekeken of de informatie voldeed aan vooraf bepaalde criteria om de documenten te mogen declassificeren. In een minderheid van de gevallen is dat immers niet mogelijk: wanneer de identiteit van menselijke bronnen in het gedrang zou kunnen komen bijvoorbeeld, of omdat de documenten werden opgesteld door een andere dienst zoals bijvoorbeeld een buitenlandse inlichtingendienst. In dat geval komt de beslissing om te declassificeren aan hem toe. In totaal werden dat jaar meer dan 400 dozen overgedragen aan het Algemeen Rijksarchief. In 2023 volgden nog eens 30 archiefdozen van de 'Sûreté congolaise'.

Nog in 2022 werd gestart met de declassificatie van de historische archieffondsen van Rwanda en Burundi. De medewerkers van de dienst Archief & Documentatie bij de VSSE konden voor dat fonds, dat 60 archiefdozen telt, reeds 50 archiefdozen declassificeren. Drie archiefdozen blijven geclas-sificeerd omdat de documenten erin, uitgaan van een buitenlandse overheid of omwille van bron-bescherming. In de loop van 2024 zal dit fonds kunnen worden overgedragen aan het Rijksarchief.

► INCIVIEKEN

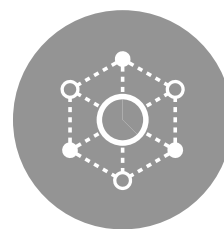
In 2023, konden meer dan 40 archiefdozen van het fonds van de Incivieken gedeclassificeerd worden. Dat fonds dat bestaat uit in totaal 80 archiefdozen handelt over de zogenaamde 'incivieken', die na de Tweede Wereldoorlog verweten werden te hebben gecollaboreerd met de Duitse bezetter. Ook voor dit fonds wordt de overdracht naar het Rijksarchief voorzien in de loop van 2024.

Naar aanleiding van een externe vraag kon de VSSE ook het archief rond de Koningskwestie (15 archiefdozen) declassificeren. De overdracht van dit fonds naar het Rijksarchief is gepland voor begin 2024. Daarna komt het fonds met documenten rond de Duitse bezetting aan de beurt.

In 2023 werden binnen de dienst Archief & Documentatie van de VSSE twee wetenschappelijke medewerkers vanuit het Rijksarchief gedetacheerd om de dienst dagdagelijks te ondersteunen bij het archiefbeheer: het opstellen van archiefselectielijsten, hulp te bieden bij documentbeheer en advies verstrekken over digitaal archiveren. Dit toont aan dat het de VSSE menens is om haar archieven open te stellen. De medewerkers van het Algemeen Rijksarchief hebben toegang tot alle documenten van de dienst en adviseren de VSSE op dagelijkse basis over hoe om te gaan met archieven. ■

DE VSSE WAAKT VOORTAAN OVER GECLASSIFICEERDE INFORMATIE IN BELGIË

Sinds 1 januari 2024 maakt de Nationale Veiligheidsoverheid (NVO) officieel deel uit van de VSSE. Daarmee wordt de VSSE verantwoordelijk voor het beschermen van alle geclassificeerde informatie in België. Een niet te onderschatten nieuwe verantwoordelijkheid.

bevoegdheden zal uitoefenen. Het gaat onder meer over het afleveren en intrekken van veiligheidsmachtigingen voor personen en bedrijven. Andere taken omvatten het controleren of diensten die geclassificeerde informatie verwerken en bewaren

wel de geldende veiligheidsnormen naleven. Dit zowel voor de IT-netwerken als voor de lokalen waar de geclassificeerde informatie wordt opgeslagen.

► WAT IS DE NVO?

Tot einde 2023 was de Nationale Veiligheidsoverheid (NVO) een collegiaal orgaan dat bestond uit 9 diensten: de FOD Buitenlandse Zaken, de VSSE, de ADIV, de Federale Politie, het NCCN, de FOD Mobiliteit, de FOD Economie, de Douane & Accijnzen en het FANC. De NVO beschikte over een permanent secretariaat voor de dagelijkse coördinatie met 10 à 15 medewerkers die werden ondergebracht bij Buitenlandse Zaken. Deze NVO stond onder meer in voor het afleveren en controleren van veiligheidsmachtigingen voor personen en bedrijven en het afleveren en controleren van veiligheidsadviezen.

► WAT GEBEURT ER NU MET DE NVO?

Op 23 februari 2023 werden de bevoegdheden van de NVO bij wet opgesplitst tussen de Federale Politie enerzijds, die zal instaan voor de aflevering en de intrekking van veiligheidsadviezen, en de NVO anderzijds, die als autonome entiteit binnen de VSSE de overige

► WAT BETEKENT DIT VOOR DE VSSE?

De VSSE ziet sinds 1 januari 2024 toe op de veiligheid van de IT-systemen, de fysieke infrastructuur, de personen en de ondernemingen die omgaan met geclassificeerde informatie. De collega's van de militaire inlichtingendienst ADIV blijven dan weer bevoegd voor Defensie, de NAVO en ondernemingen die werken voor Defensie.

Een en ander betekent dat de huidige medewerkers van de NVO sinds 1 januari 2024 administratief deel uitmaken van de VSSE - ook al blijft de NVO een autonome entiteit die haar eigen beleid bepaalt. De NVO wordt binnen de VSSE ook versterkt. Zo werden er al een 30-tal nieuwe medewerkers aangeworven en dat aantal wordt de komende jaren nog uitgebreid. ■